Kela|Fpa®

KELAN SIDOSRYHMÄLEHTI 1|2015

Sosiaalivakuutus

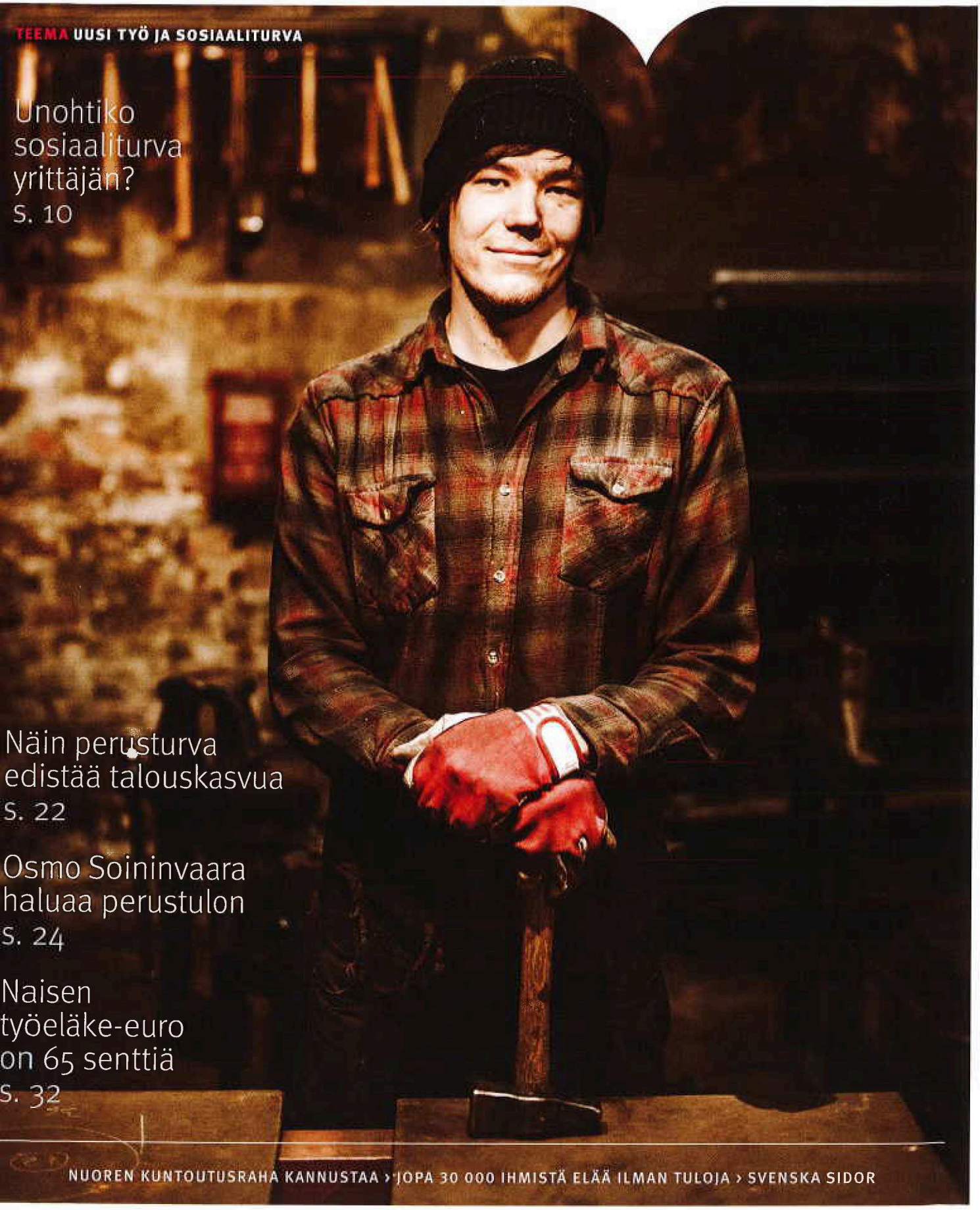

TEEMA UUSI TYÖ JA SOSIAALITURVA

Unohtiko sosiaaliturva yrittäjän?
s. 10

Näin perusturva edistää talouskasvua
s. 22

Osmo Soininvaara haluaa perustulon
s. 24

Naisen työeläke-euro on 65 senttiä
s. 32

NUOREN KUNTOUTUSRAHA KANNUSTAA › JOPA 30 000 IHMISTÄ ELÄÄ ILMAN TULOJA › SVENSKA SIDOR

SISÄLLYS

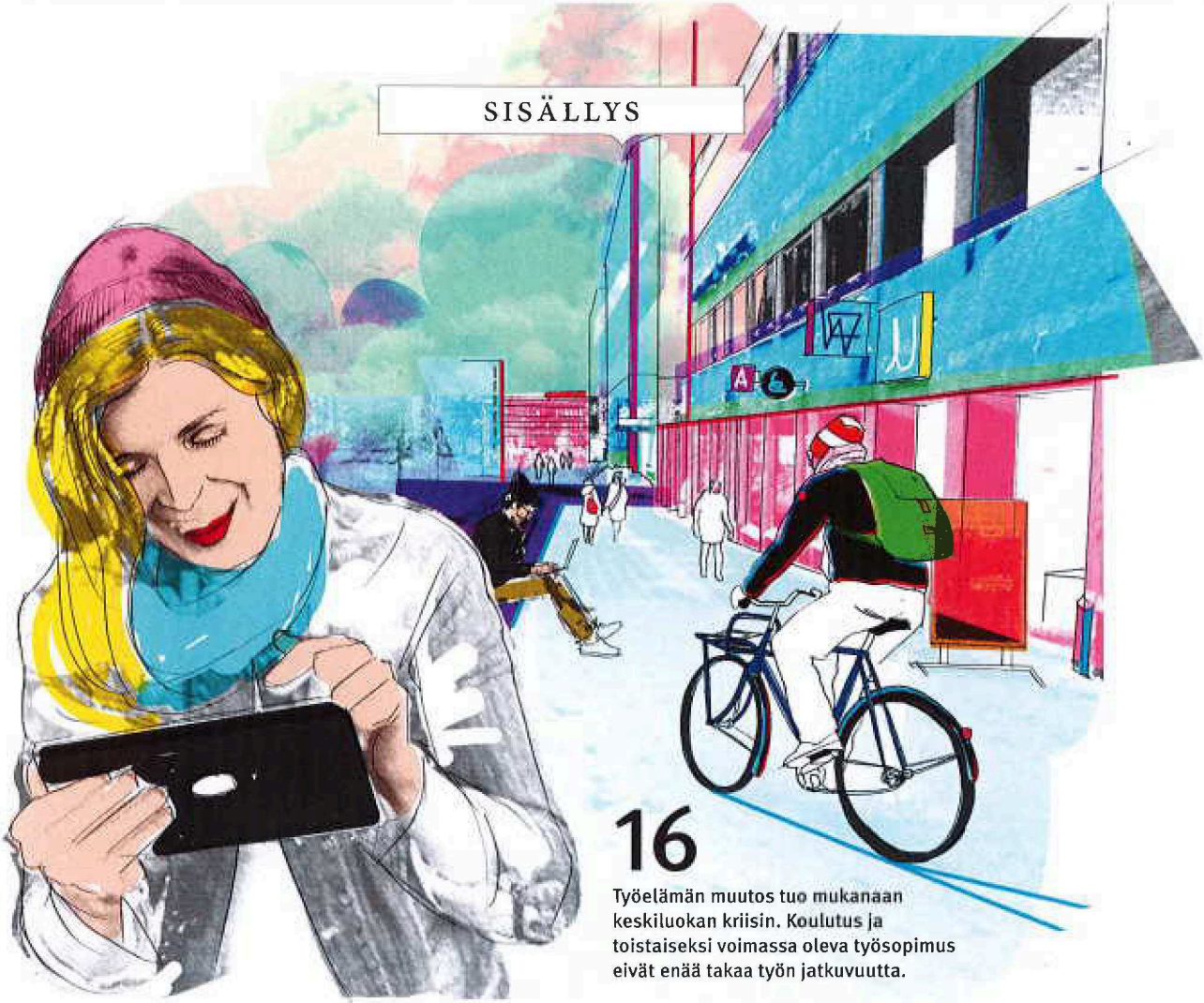

16

Työelämän muutos tuo mukanaan keskiluokan kriisin. Koulutus ja toistaiseksi voimassa oleva työsopimus eivät enää takaa työn jatkuvuutta.

TEEMA

Uusi työ ja sosiaaliturva

10 TERVEISET PÄÄTTÄJÄLLE
Sosiaalivakuutus Billnäsissä: Yrittäjä ei tunne sosiaaliturvaansa.

15 VASTAUKSIA
Merja Jokinen ja yrittäjän työttömyysvakuutus.

16 TYÖ MUUTTUU – ENTÄ SOSIAALITURVA?
Muutostekijöiden yhteisvaikutuksia kukaan ei osaa ennakoida.

24 PÄÄTTÄJÄT PUNTARISSA
Osmo Soininvaara ja Arja Juvonen arvioivat sosiaaliturvan muutostarpeita.

KESKUSTELUA

22 PERUSTURVA TUKEE TALOUSKASVUA
Roger Wessman kehottaa purkamaan kannustinloukkuja porrastetusti.

31 KOLUMNI
Johtavatko työmarkkinatuen sanktiot tulottomuuteen?

32 MITEN PALKATTOMASTA KOTITYÖSTÄ HYVITETÄÄN?
Naisen työeläke-euro on vain 65 senttiä.

34 VÄITÖS
Henna Busk tutki työttömyysturvan sanktioiden vaikutusta työllistymiseen.

JOKA NUMEROSSA

4 UUTISET

8 MEDIASSA
Bloggajat ovat viestinnän uusi kohderyhmä.

21 TILASTOILMIÖ

30 PALVELU
Pitkäaikaistyöttömien monialainen yhteispalvelu käynnistyy lakisääteisenä.

37 JULKAISUT

39 TYÖSSÄ JA TULOSSA

40 SVENSKA SIDOR

43 JOSKUS ENNEN
Lenita Airisto muistelee.

Kela|Fpa Sosiaalivakuutus 1.2015. 53. vuosikerta. Sosiaali- ja terveysturvan asiantuntijalehti Kelan sidosryhmille.
Vuonna 2015 ilmestyy neljä numeroa. Sosiaalivakuutus 2/2015 ilmestyy 28.5.2015 Aineistot 13.4.2015 mennessä sosiaalivakuutus@kela.fi. Facktidskrift om social- och hälsoskyddet för FPA:s intressentgrupper. Tidningen utkommer med fyra nummer år 2015. **Julkaisija** Kansaneläkelaitos, PL 450, 00101 Helsinki **Puhelin** 020 634 11 **Sähköposti** sosiaalivakuutus@kela.fi tai etunimi.sukunimi@kela.fi **Verkossa** www.kela.fi/sosiaalivakuutus **Päätoimittaja** Seija Kauppinen **Toimituspäällikkö** Johanna Koskinen **Toimitus ja taitto** Alma 360 **Tuottaja** Johanna Hytönen **Taitto** Antti Pulkkinen **Kuvatoimitus** Alma 360 **Kansi** Juuso Paloniemi **Osoitelähde** Kelan osoiterekisteri **Osoitteenmuutokset ja tilaukset** sosiaalivakuutus@kela.fi tai puh. 020 634 1459 (ti–to) **Paino** PunaMusta Oy, Joensuu 2015, ISSN 0584-1410 (painettu) ISSN 2242-9301 (verkkojulkaisu) Vapaasti lainattavissa, jos lähde mainitaan. Kirjoituksissa esiintyvät kannanotot eivät välttämättä vastaa Kelan kantaa.

Sosiaaliturvajärjestelmä taipuu huonosti työelämän muutoksiin

Tässä lehtemme numerossa pohdimme erityisesti ns. uudenlaista työtä ja siihen liittyvää sosiaaliturvaa. Uudenlaisella työllä tarkoitamme muita kuin perinteisiä työsuhteita: osa-aikaista työtä, vuokratyötä, määräaikaista työtä, freelancer-työtä ja muuta yrittäjyyttä.

Vakituiset työsuhteet ovat perinteisesti olleet tyypillinen työnteon malli. Useimmat omasta sukupolvestani ovat eläneet toistaiseksi voimassa olevien, kokoaikaisten työsuhteiden aikaa. Pitkään palvelleet palkittiin ansiomerkeillä, kultakelloilla ja kukkakimpuilla.

Ns. epätyypilliset työsuhteet ovat kuitenkin yhä yleisempiä, ja työelämästä on tullut epävarmempaa. Työmarkkinat muuttuvat nopeasti. Työntekijä joutuu joustamaan ja sopeutumaan muutoksiin. Elämää ei pysty suunnittelemaan pitkälle eteenpäin.

> *Oma sukupolveni on elänyt vakituisten työsuhteiden aikaa.*

Harva tekee koko työuransa samassa työpaikassa tai edes samassa ammatissa. Työurasta tulee helposti katkonainen määräaikaisten työsuhteiden ja niiden väliin jäävien työttömyysjaksojen takia. Moni joutuu ryhtymään yrittäjäksi tai freelanceriksi vastoin tahtoaan, kun ei muuta työllistymismahdollisuutta ole. Yhä useampi työskentelee samanaikaisesti usealle työnantajalle.

Kun työllistää itse itsensä, on itse vastuussa myös sosiaaliturvamaksuistaan. Moni yrittäjä ei ajattele eläketurvaansa vaan maksaa pienintä mahdollista eläkemaksua. Eläke kasvaa maksujen myötä, joten vähän maksaneelle kertyy vähän eläkettä. Pienimmän pakollisen YEL-maksun maksajan eläke ei 40 vuoden työuran jälkeenkään yllä edes takuueläkkeen tasolle.

Tulevan eläkkeen määrä on ikävä yllätys myös monille äideille, jotka ovat olleet pitkään kotona lapsiaan hoitamassa, tai sapattilomien viettäjille, jotka lähtevät maailmaa kiertämään aina, kun matkarahat on saatu kokoon. Kun eläkemaksuja ei ole maksettu, ei eläkettäkään ole kertynyt. Harva on ajatellut asiaa jäädessään työstä pois, kun eläkeikä on ollut vuosikymmenien päässä.

Kertyneet sosiaaliturvamaksut eivät vaikuta vain eläkkeeseen vaan kaikkeen muuhunkin sosiaaliturvaan, kuten sairaus-, työttömyys- ja perhevapaiden päivärahoihin. Tämä tulee monelle yllätyksenä. Kun sosiaaliturvamaksut jäävät kertymättä, se heikentää ansiosidonnaisia etuuksia.

Työelämän muutos vaatii uudenlaista ajattelua myös sosiaaliturvan suunnittelijoilta. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä ei taivu työelämän muutoksiin. Se ei pysty täysin hoitamaan perustehtäväänsä eli turvaamaan perustoimeentuloa työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana.

Eduskuntavaalien alla on taas kerran ryhdytty keskustelemaan perustulosta. Perustulosta voidaan olla monta mieltä, mutta ainakin se selkiyttäisi tilannetta, pienentäisi epävarmuutta ja vähentäisi sosiaalietuuksien käsittelijöiden työtä.

Telan toimitusjohtaja **Suvi-Anne Siimes** kysyy haastattelussaan, miksi Suomessa ei enää keskustella elinikäisestä oppimisesta, jota joustava työelämä vaatii. Myös Sitran tutkija **Teppo Turkki** on huolissaan siitä, mitä tapahtuu osaamisensa työmarkkinoilla kadottaville. Uudenlainen työelämä vaatii uuden oppimista koko työelämän ajan.

Seija Kauppinen

Kela aikoo säästää kirjeissä ainakin 1,4 miljoonaa euroa.

Yli miljoona kirjettä vähemmän

VIIME JOULUKUUSTA alkaen Kelan asiakkaat ovat voineet katsoa saamiensa veronalaisten etuuksien määrän ja niistä toimitetun ennakonpidätyksen Kelan verkkoasiointipalvelussa. Vuosi-ilmoitustiedot ovat katseltavissa verovuoden 2013 tiedoista alkaen.

Aiemmin Kela postitti vuosi-ilmoituksen asiakkaille. Nyt vuosi-ilmoituskirjeen saavat ainoastaan eläkkeensaajat, edunvalvojat, palveluntuottajat, alle 18-vuotiaat sekä kuolinpesät.

Uudistuksessa on tarkoituksena rakentaa entistä paremmin asiakkaiden tarpeita palveleva verkkoasiointikokonaisuus. Verkkoasiointia puoltavat myös ekologiset syyt.

Tavoitteena on myös vähentää kirjeiden määrää ja näin säästää Kelan postitus- ja tulostuskuluissa. Asiakkaille on lähetetty vuosittain 1,8 miljoonaa vuosi-ilmoituskirjettä. Nyt niiden määrä aiotaan vähentää noin 700 000:een vuodessa.

"Kelan tavoitteena on säästää kirjeissä ainakin 1,4 miljoonaa euroa. Käymme läpi eri etuuksien kaikki asiakaskirjeet. Yhteistyökumppaneille lähetettävä posti on myös tarkastelussa mukana", kertoo etuuspäällikkö **Suvi Onninen** Kelasta.

Asiakas voi valita verkon

Esimerkiksi työttömyysturvassa postitettiin vuonna 2013 yhteensä 1 392 000 maksuilmoitusta. Nyt työttömyysturvan saajan on mahdollista valita, haluaako hän täyttää työttömyysturvan ilmoituksen verkossa vai paperilla. Helmikuusta alkaen verkkoasioinnin valinneille ei ole enää lähetetty kotiin paperista maksuilmoitusta, vaan se on tulostettavissa verkkoasiointipalvelussa.

"Yleensä maksuilmoitus on tipahtanut postiluukusta, kun raha on jo tilillä. Tavallisesti asiakas on jo tätä ennen saanut tiedon maksun määrän muutoksesta päätöksessä. Ei ole mielekästä tarjota tuplatietoa", Onninen sanoo.

Pohdittavana on myös, missä tilanteissa voidaan luopua vastauslähetyskuorista. Suuri osa kirjepostituksen kustannuksista tulee postimaksuista. On suunniteltu esimerkiksi, että yleisen asumistuen väli- ja vuositarkistuksen yhteydessä luovutaan yli 140 000 vastauskuoresta.

"Pyydämme asiakkailta, että he ilmoittaisivat tiedot verkossa. Verkkoasiointia on kehitetty viime vuosina myös siten, että liitteet voi lähettää verkossa. Asiakkaat käyttävät palvelua aktiivisesti." ▪

Satu Kontiainen

LAINSÄÄDÄNTÖ

Lääkekorvauksiin 45 euron alkuomavastuu

Hallitus on esittänyt lääkekorvausjärjestelmään useita muutoksia vuoden 2016 alusta.

1.1.2016 alkaen lääkärin määräämistä, Kela-korvattavista lääkkeistä saisi sairausvakuutuslain mukaisen korvauksen vasta, kun lääkekustannukset ylittävät uuden alkuomavastuun.

Alkuomavastuu olisi 45 euroa kalenterivuodessa. Se kerryttäisi lääkkeiden vuotuista omavastuuosuutta eli ns. lääkekattoa.

Alkuomavastuu ei koskisi alle 18-vuotiaita.

Esityksen mukaan lääkkeiden peruskorvaus nousisi nykyisestä 35:stä 40 %:iin. Alempi ja ylempi erityiskorvaus säilyisivät ennallaan. Lääkekattoon ei myöskään tehtäisi muutoksia.

Alkuomavastuusta syntyvää säästöä käytettäisiin peruskorvauksen nostamiseen, mikä lieventäisi alkuomavastuun vaikutuksia erityisesti niillä asiakkailla, jotka nykytilanteessa maksavat itse paljon peruskorvattavista lääkkeistään.

LAINSÄÄDÄNTÖ

Lakimuutos yhtenäistää vammaisetuuksien myöntämistä

Jatkossa 16 vuotta täyttäneen perusvammaistuen voi saada ilman sairaudesta aiheutuvia erityiskustannuksia. Se voidaan myöntää sairauden tai vamman aiheuttaman haitan perusteella.

Vammaisetuuksia (alle 16-vuotiaan ja yli 16-vuotiaan vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki) ei voi enää saada pelkästään erityiskustannusten perusteella. Tukien myöntäminen edellyttää aina vammasta ja sairaudesta aiheutuvaa haittaa tai avun, ohjauksen tai valvonnan tarvetta.

Erityiskustannukset voivat sen sijaan korottaa tuen määrän perustuesta korotetuksi tueksi. Muutokset koskevat 1.6.2015 tai sen jälkeen alkavia uusia vammaisetuuspäätöksiä.

Ennen lainmuutosta myönnettyjen vammaisetuuksien maksu jatkuu annetun päätöksen mukaisena seuraavaan tarkistukseen asti.

VERKKOPALVELUT

Yhä useampi hakee etuuksia verkossa

Kelan verkkosivuilla käytiin viime vuonna yli 24 miljoonaa kertaa. Sivujen kävijämäärät ovat kohonneet vuosi vuodelta. Vuoteen 2010 verrattuna käynnit ovat kasvaneet huikeat 75 %.

Tietopankki kela.fi:tä ja verkkoasiointipalvelua kehitetään edelleen. Yli puolet kaikista etuushakemuksista saadaankin nykyään verkkoasiointipalvelun kautta.

Myös mobiilikäytön kasvu on jatkunut. Mobiililaitteilla kela.fi:ssä kävi viime vuonna yli 22 % vierailijoista. Vuonna 2010 mobiilin osuus oli vain 5 %.

Joulukuussa tehdyn käyttäjätutkimuksen mukaan kela.fi:n käyttäjät ovat tyytyväisimpiä tiedon laatuun ja ajantasaisuuteen sekä sivuston ulkoasuun. Eniten kehitystarpeita löydettiin sivuston sisäisessä hakukoneessa.

Uusi hakukone saadaan käyttöön vielä tämän kevään aikana.

ASIANTUNTIJAT

Asiantuntija-aineistot nyt netissä

Kelan etuuksia esittelevät Powerpoint-sarjat on julkaistu Slidesharessa Kelan tilillä. Sen osoite on www.slideshare.net/kela-fpa, ja materiaalit löytyvät hakusanalla #etuudet 2015.

Etuusesittelyt päivitetään vuosittain. Ne ovat vapaasti Kelan yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien käytettävissä.

Esittelyaineistoissa kerrotaan esimerkiksi asumistuesta, lapsiperheiden tuista, työterveyshuollosta, maasta- ja maahanmuuttoon liittyvistä asioista, sairausajan tuista, vammaistuista ja työttömyysturvasta.

Lääkekorvauksiin on tulossa muutoksia vuoden 2016 alusta.

ÄITIYSPAKKAUS

BBC:n verkkosivujen juttu Suomen äitiyspakkauksesta on tähän mennessä luettu yli 10 miljoonaa kertaa ja jaettu yli miljoona kertaa. Se on BBC:n verkkosivujen kaikkien aikojen jaetuin artikkeli ja nousee yhä ajoittain päivän luetuimpien ja jaetuimpien juttujen kärkeen.

Palstalla Kelan yhteistyökumppanit kertovat työstään ja lähettävät terveisiä Kelaan.

Vakuutuspiirin ja TE-toimiston yhteistyö nopeuttaa työttömien työnhakijoiden palvelua. Sari Pirttiluoto kiittää Kelaa hyvästä yhteistyöstä.

”Tunnemme toisemme nyt paremmin”

Sari Pirttiluoto, palveluesimies, Tampereen työ- ja elinkeinotoimisto

”PIRKANMAA ON EDELLÄKÄVIJÄ Kelan vakuutuspiirin ja TE-toimiston välisessä yhteistyössä. Tavoitteenamme on, että työttömien asiakkaiden asia etenisi mahdollisimman sujuvasti.

Aloitimme yhteistyön jo muutama vuosi sitten. Viimeaikaisena kimmokkeena on ollut työttömyysturvalain uudistus, joka astui tänä vuonna voimaan. Pirkanmaalla yhteistä huolta on herättänyt myös työllisyystilanne, joka on kuluneen talven aikana heikentynyt nopeasti.

Kelan ja TE-toimistojen työnjako on selkeä. TE-toimisto antaa lausunnon työttömän työnhakijan oikeudesta päivärahaan. Kela maksaa sen asiakkaalle, jos kyse on peruspäivärahasta tai työmarkkinatuesta. Tänä vuonna Kelan vastuulle siirtyivät myös odotusajan asettaminen ja maksatuksen esteiden ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevien henkilöiden poissaolojen seuranta.

Tapaamme Kelan asiantuntijoita säännöllisesti neljä viisi kertaa vuodessa. Jos keskusteltavaa ilmenee, olemme välittömästi yhteydessä.

Yhteistyön ansiosta toimintatapamme ovat kehittyneet. Priorisoimme esimerkiksi tärkeimpien asioiden käsittelyä jakamalla hakemukset ja lausuntopyynnöt kiireellisyyden mukaan luokkiin. Tiedämme sen perusteella sekä meillä TE-toimistossa että Kelan toimistossa, miten nopeasti asiat etenevät. Kelan toimistot myös aktiivisesti pyytävät meiltä lausuntoja, sillä työntekijät siellä tietävät, millaisessa paineessa toimimme.

Olemme oppineet tuntemaan toisemme paremmin ja arvostamaan toistemme työtä. Toivottavasti pääsemme samanlaiseen yhteistyöhön vielä työttömyyskassojenkin kanssa.” ▪

Johanna Hytönen

Kelan organisaatio 2016
Kelan uusi organisaatio astuu voimaan vuoden 2016 alusta. Toiminnalliset yksiköt korvaavat nykyisen keskushallinnon osastot. Jatkossa Kelalla on viisi sote-uudistuksen mukaista vakuutuspiiriä.

KELA UUDISTUU

Kela organisoi toimintansa uusiksi

Kelan hallitus hyväksyi joulukuussa Kelalle uuden organisaatiorakenteen, joka astuu voimaan vuonna 2016.

Uudessa organisaatiossa on kuusi toiminnallisiin kokonaisuuksiin perustuvaa yksikköä: Johdon esikuntayksikkö, Etuusyksikkö, Asiakkuusyksikkö, Kehittämisyksikkö, ICT-yksikkö ja Yhteisten palvelujen yksikkö. Etuusyksikköön sisältyy viisi vakuutuspiiriä, jotka muodostavat Kelan paikallishallinnon. Ne luodaan sote-alueiden mukaisesti.

Uudet yksiköt korvaavat Kelan nykyisen organisaation, jossa keskushallinto muodostuu 11 osastosta ja paikallishallinto 24 vakuutuspiiristä.

"Muutos tehostaa ja selkeyttää toimintaa, parantaa palvelua sekä säästää hallintokuluja. Tavoitteenamme on rakentaa toiminnallinen kokonaisuus, joka tuottaa lisäarvoa asiakkaille, sidosryhmille ja omistajille sekä sisäisille asiakkaille, arvioi Kelan pääjohtaja **Liisa Hyssälä**.

PALVELUT

Esitteitä selkokielellä Kelan etuuksista

Selkosuomeksi ja -ruotsiksi kirjoitetut esitteet Eläkkeet, Koti ja perhe, Muutto Suomeen ja Suomesta ulkomaille, Terveys ja kuntoutus sekä Työttömyys ovat ilmestyneet ja jaossa mm. Kelan palvelupisteissä.

Esitteitä voi tilata sähköpostilla osoitteesta *lomakevarasto@kela.fi*.

Myöhemmin keväällä päivitetään vielä Opiskelu- ja asevelvollisuus -esite sekä kaikkien etuusesitteiden kieliversiot viron, venäjän, englannin ja saamen kielillä. Esitteet ovat myös *kela.fi*:ssä.

UUTTA

Asiakaslehti muuttuu Elämässä-oppaaksi

Kelan asiakaslehti muuttuu keväällä 48-sivuiseksi asiakasoppaaksi, joka säilyttää nimen Elämässä/Mitt i allt. Opasta saa noutopisteistä.

Uuden oppaan pääkohderyhmänä ovat henkilöasiakkaat, jotka eivät asioi verkossa. Oppaan ydinsisältöä ovat lehdestäkin tutut Kelan etuuksien ja palvelujen esittelyt, jotka on höystetty tarinoilla elävästä elämästä.

Keväällä Kela lähettää opasta tietyille kumppaneilleen jaettavaksi edelleen yhteisille asiakkaille. Kumppanit voivat myös itse tilata oppaita tarjolle asiakastiloihin asiakkaiden ajankuluksi. Opasta toimitetaan 20 tai 50 kappaleen nipuissa. Oppaita voi tilata huhtikuusta alkaen osoitteesta *lomakevarasto@kela.fi*.

Uutta Elämässä-opasta voi tilata esimerkiksi asiakkaiden luettavaksi odotustiloihin.

Opiskelijoille suunnatuissa kampanjoissa otettiin huomioon mobiilinäkyvyys.

Uusmedian kasvu tuntuu myös viestinnässä

Bloggaajat ovat viestinnän uusin kohderyhmä.

KELAN VIESTINTÄ palvelee toimittajien rinnalla yhä useammin myös blogin pitäjiä. Suosituimmilla suomalaisilla blogeilla voi olla jopa yli 100 000 lukijaa kuukaudessa – enemmän kuin monella aikakauslehdellä on lukijoita ja tilaajia.

Analyysi Kelan kaikesta viime vuonna saamasta julkisuudesta kertoo, että terveys ja kuntoutus olivat aiheena eniten esillä: niiden osuus Kelan saamasta mediatilasta oli lähes 40 %.

Kela viestii aktiivisesti etuusmuutoksista sekä uudistuksista asiakaspalvelussa ja -kanavissa. Viime vuonna julkaistiin 189 tiedotetta ja 14 medialle suunnattua uutiskirjettä. Kelan viestinnän ylläpitämältä Twitter-tililtä tviitattiin lähes joka arkipäivä. Tilin seuraajamäärä kasvoi vuodessa 65 %.

Mediatilaisuuksien aiheet olivat uusi äitiyspakkaus, toimeentulotuen siirto Kelaan, 50-vuotias sairasvakuutus, Kelan tekstien selkeyttämistyö sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistukset Kelan näkökulmasta.

Viestintäyksikön järjestämien tapahtumien lisäksi muutkin Kelan yksiköt pitivät vuoden mittaan tilaisuuksia ja seminaareja, joihin kutsuttiin sidosryhmiä ja median edustajia.

Niin risut kuin ruusutkin tervetulleita

Kelaa koskevasta mediajulkisuudesta 90 % on julkisuusanalyysin mukaan neutraalia. Kielteistä ja myönteistä oli kumpaakin 5 %. Yleisin julkaisukanava ja juttutyyppi ovat maakunta- ja paikallislehdissä kirjoitetut uutiset.

Etenkin virkakielen uudistaminen eli Kelan tekstien selkeyttäminen, Kysy Kelasta -palvelu, verkkoasiointi ja Kelan etuuksien hakemisen vaivattomuus saivat aikaan myönteistä julkisuutta. Kielteistä uutisointia oli muun muassa Kelan kuntoutuskurssien kilpailuttamisen ja viittomakielisten tulkkauspalveluiden järjestämisen yhteydessä.

Säännöllisen tiedottamisen lisäksi Kelan viestintä palvelee toimittajia mediapuhelimessa joka arkipäivä klo 9–16. Tavallisesti toimittajat etsivät haastateltavia tai taustatietoja, kuten tilastoja, johonkin Kelaan tai sosiaaliturvaan liittyvään artikkeliinsa. Vuonna 2014 mediapuhelimeen tuli 337 puhelua.

Toimittajat soittavat myös suoraan Kelan asiantuntijoille. Heidän yhteystietonsa ovat kela.fi-sivuilla. Aktuaari- ja tilastoosasto palvelee toimittajia omassa palvelunumerossaan.

KELAN SAAMAN JULKISUUDEN MEDIA- JA ARTIKKELITYYPIT

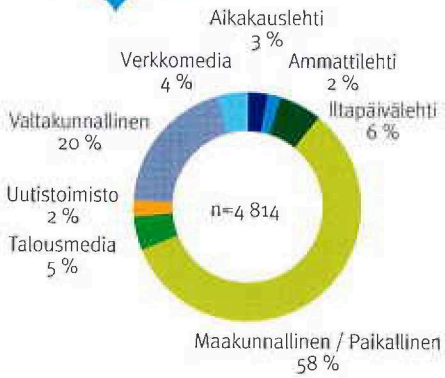

Kelan julkisuuden mediajakauma pysyi viime vuonna lähes vuoden 2013 kaltaisena. Maakunnallisten medioiden ja talousmedioiden osuudet hieman nousivat.

Julkisuus oli sävyltään useimmiten neutraalia. Sekä myönteinen että kielteinen huomio tuli maakunnallisista ja valtakunnallisista medioista.

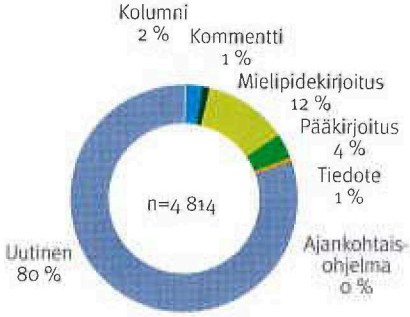

Julkisuus artikkelityypeittäin pysyi valtaosin viime vuoden kaltaisena. Kantaa ottavien kirjoitusten osuus nousi noin viidennekseen edellisen vuoden reilusta kuudenneksesta.

Julkisuus oli selvästi kriittisintä mielipidekirjoituksissa, kommenteissa ja kolumneissa ja myönteisintä juttujen kommenteissa ja pääkirjoituksissa.

Markkinoinnilla kohdennetaan viestiä

Tiedottamisen ja mediayhteistyön lisäksi Kela viestii suoraan asiakkaille etuusmuutoksista ja palvelukanavista markkinoinnin keinoin. Säännöllinen verkkomainonta on hyvin kohdennettua, ja sen avulla ohjattiin asiakkaita tehokkaasti kela.fi-sivuille, Kysy Kelasta -keskustelufoorumille ja verkkoasiointipalveluun.

Perinteisten mainoskanavien, kuten printtimedioiden ja apteekkinäyttöjen, lisäksi markkinoinnissa hyödynnettiin vuonna 2014 myös Facebook-mainontaa ja sisältöyhteistyötä bloggaajien kanssa. Erityisesti opiskelijoille suunnatuissa kampanjoissa huomioitiin myös mobiilinäkyvyys. ▪

Pauliina Venäläinen

KUVA KELA/NANA UITTO

KOLUMNI

"Jos minulla on ongelma, niin kyllä on Kelallakin!"

Kannustinloukkujen poistamisesta on keskusteltu 1990-luvulta asti.

"JOS TÄMÄN OLISIN TIENNYT, niin ei olisi kannattanut vastaanottaa tätä työtä!", tokaisee asiakas, joka sai Kelalta ilmoituksen liikaa maksetusta etuudesta. Harmillisen monelle selviää vasta jälkikäteen satunnaisen työn vaikutus sosiaalietuuksiin. Työn saamisen ilossa Kelan etuuksien tarkistaminen unohtuu tai se ei tunnu tarpeelliselta. Varsinkin jos henkilön taloudellinen tilanne ei muutu merkittävästi.

Sosiaaliturvalainsäädäntömme on pääosin ajalta, jolloin työsuhteet olivat vakaita. Nyt työ on yhä useammin määräaikaista ja osaaikaista ja sen jatkuvuus on epävarma. Työttömyys, perhe-, opinto- ja vuorotteluvapaat luovat katkoja työuraan, ja toisaalta jotkut työllistyvät pätkätyöhön.

1990-luvun laman jälkeen keskusteltiin, miten työllistyminen lyhytaikaiseen työhön voidaan tehdä helpommaksi poistamalla kannustinloukkuja. Samaa ongelmaa selvitetään edelleen pohtimalla sosiaaliturvan vastikkeellisuutta ja kannustavuutta. Toisaalta näin eduskuntavaalien alla on taas virinnyt keskustelu perustulosta ja kansalaispalkasta.

> Pahimmat vyyhdet syntyvät, kun eri laeissa olevat etuuden tarkistamissäännökset törmäävät toisiinsa.

Lainsäädäntöön on tullut joitakin muutoksia, jotka helpottavat sosiaaliturvan ja satunnaisten, pienten tulojen yhteensovittamista. Viime vuodesta alkaen työtön on saanut ansaita 300 euroa kuussa niin ettei se vähennä työttömyysetuuden määrää. Tämän vuoden alusta yleisen asumistuen tarkistamiseen tuli lisää joustoa.

Työelämän pirstaloituminen näkyy Kelan asiakaspalvelussa. Sosiaaliturva-asioiden neuvonta vie aikaa ja vaatii useiden etuuksien erilaisten säännösten vaikutusten puntarointia. Viime vuonna joka päivä noin 1 800 asiakasta kysyi puhelimitse neuvoa omaan tilanteeseensa. Se oli 23 % kaikista puheluista.

Kun asiakas ilmoittaa Kelaan elämäntilanteensa muutoksesta, hänen sosiaalietuuksiensa tilanne tarkistetaan. Jos asia vaatii perehtymistä jo etukäteen, asiakkaalle varataan aika puhelinneuvotteluun tai toimistossa käyntiin. Pahimmat sosiaaliturvavyyhdet syntyvät, kun eri laeissa olevat etuuden tarkistamissäännökset törmäävät toisiinsa. Etuuden takaisinperintä voi sekoittaa perheen talouden pitkäksi aikaa. Myöhässä tehdyt tarkistukset työllistävät turhaan myös Kelaa, joten on yhteinen etu välttää niitä.

Toimeentulovaikeuksien keskellä olevalla ei aina ole voimavaroja asioida viranomaisen kanssa. Voisiko muistamisen ja huolehtimisen taakan jättää näissä tilanteissa viranomaisen harteille? Eräs nuori sanoi osuvasti toivoessaan lisää vuorovaikutusta ja osallisuutta oman asiansa käsittelyyn: "Jos minulla on ongelma, kyllä niillä viranomaisillakin on silloin ongelma".

Kela on ottanut palvelussaan askeleita asiakkaan taakan vähentämiseen. Jos Kelassa havaitaan etuuden tarkistamisen tarve, asiakkaaseen otetaan yhteyttä. Kelasta tulee tarkistussoitto vaikkapa silloin, kun saamme väestörekisteristä tiedon lapsen syntymästä. Viranomaisten yhteiset tietopankit ja rekisterit helpottavat tarkistuksissa. Emme tavoittele orwellilaista valvontayhteiskuntaa vaan vastuullista tietojen yhteiskäyttöä asiakkaan hyväksi. ▪

Pirjo Myyry
Yhteyskeskuksen johtaja, Kela

Yksin on pärjättävä

Sosiaaliturva on monelle yrittäjälle vieras ja kaukaiselta tuntuva asia. Omia oikeuksia ei ehditä selvittää työntäyteisen arjen keskellä.

TEKSTI Hanna Moilanen KUVAT Juuso Paloniemi

Seppämestari Sami Ryhänen ei ole vielä ajatellut eläkkeensä suuruutta.

Työttömyys ei pelota seppämestari Sami Ryhästä.

Yrittäjää inspiroi tekemisen ja ajankäytön vapaus. Kolikon kääntöpuolena on vastuu. Esimerkiksi sosiaaliturvan taso riippuu yrittäjän valinnoista. Kun rahat ovat arjessa tiukalla, oma eläkevakuutusmaksu on usein ensimmäinen meno, josta tingitään.

Suomessa on noin 300 000 yritystä. Näistä arviolta 170 000 on yhden hengen yrityksiä, ja niiden määrä on kasvanut viime vuosina suhteessa kaikkein eniten. Samalla tyypillisen yrittäjän muotokuva muuttuu. Monen yksinyrittäjän tulotaso jää matalaksi verrattuna palkansaajien keskiansioihin.

Sosiaalivakuutus matkasi Karjaan Billnäsiin kuulostelemaan, miltä sosiaaliturva näyttää mikroyrittäjän silmin.

Odotettavissa pieniä eläkkeitä

Pajavasara kilkkaa, kun seppämestari **Sami Ryhänen** takoo saranalehteä työn alla olevaan oveen. Ahjon hiilet ja rautatanko hehkuvat yhtä punaisina. Onnellisen Sepän Pajassa, aivan joen rannassa, valmistuu erilaisia tilaustöitä porraskaiteista portteihin ja muihin taonnaisiin.

"En edes tiedä, mitä yrittäjän sosiaaliturva on. Maksan pienintä pakollista eläkemaksua", viisi vuotta yrittäjänä työskennellyt Ryhänen hymähtää.

27-vuotiaan näkövinkkelistä eläkeikä on vielä kaukana. Toisaalta käsityöalalla eläkkeelle jääminen on usein sitä, että työtahtia kevennetään, mutta työnteko jatkuu.

Pienin pakollinen YEL-maksu tarkoittaa, että yrittäjän eläke ei vielä 40 vuoden työskentelyn jälkeenkään nouse takuueläkkeen tasolle, vajaaseen 750 euroon kuukaudessa. Silloin yrittäjä voi olla oikeutettu kansaneläkkeeseen. Jos yrittäjäeläke ja kansaneläke eivät yhdessäkään yllä takuueläkkeen suuruuteen, valtio maksaa erotuksen takuueläkkeenä.

Sosiaaliturva tuntuu kaukaiselta

Reilun kivenheiton päässä, tien toisella puolella, arkkitehti **Kati Juola-Alanen**, 45, istuu ison tietokoneruudun äärellä ja vastaa asiakkaiden viesteihin. Kamiinassa hulmuaa tuli. Avara tiilirakennus on aamulla vielä hieman kolea.

> "En tiedä, mitä yrittäjän sosiaaliturva on."

Vaikka yrittäjänuraa on takana jo parikymmentä vuotta, ajatus sosiaaliturvasta tuntuu kaukaiselta täälläkin. Myös Juola-Alanen arvelee maksavansa pienintä mahdollista eläkevakuutusmaksua.

Papereiden selvittelyn jälkeen tarkentuu, että hän on määritellyt työtulonsa reilusti minimin yläpuolelle eli noin 17 000 euroon vuodessa. Se vastaa noin 1 400 euron kuukausipalkkaa. Eläkevakuutusmaksuja kertyy yli 4 000 euroa vuodessa.

Yrittäjällä ei ole työnantajaa jakamassa sivukulujen maksutaakkaa kuten palkan-

saajalla. Koko summa jää omille hartioille.

Juola-Alasen maksutasolla takuueläkkeen tasolle päästään 25 vuoden yrittäjänuran jälkeen. 40 vuoden uurastus takaa noin 1 000 euron kuukausieläkkeen. Jos tavoitteena on tätä korkeampi eläke, pitäisi oma eläkemaksu määritellä suuremmaksi.

Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan jopa 43 % yksinyrittäjistä ja muista itsensä työllistäjistä arvioi maksavansa liian vähän eläkemaksuja.

"Tiedon lisääminen yrittäjän sosiaaliturvasta jo yritystoiminnan alkuvaiheessa olisi tärkeää. Kiireisen arjen keskellä asioita ei tule selvitettyä", Juola-Alanen pohtii.

"Eläkemaksu on velvollisuus, jonka holdan mielelläni", arkkitehti Kati Juola-Alanen sanoo.

Eläketurva on kiinteistöissä

Ylempänä rinteessä kohoaa Rakennusapteekin punaiseksi maalattu rakennus. Se kätkee sisälleen perinnerakentamisen tuotteita koukuista ja vetimistä erilaisiin pintakäsittelyaineisiin ja tapetteihin.

Yritys sai alkunsa 1990-luvulla yrittäjäpariskunnan rakkaudesta rakennusperintöä kunnioittavaan korjausrakentamiseen. Yrityksessä on perustajien lisäksi viisi palkattua työtekijää.

"Huomasimme omaa taloamme remontoidessa, että tekijät ja tuotteet olivat kiven takana. Aloimme ajatella, että monella muulla on varmasti sama tilanne", **Jari Ahlqvist** kertoo.

Ahlqvist omistaa perheyrityksestä 30 % ja hänen puolisonsa **Anette Ringbom** 70 %. Eläkevakuutuksessa tämä tarkoittaa, että vain Ringbom lasketaan yrittäjäksi.

Työttömyyden kohdatessa molemmat puolisot tulkittaisiin yrittäjiksi.

"Tuntuu, että emme ole Anetten kanssa ihan samalla viivalla sosiaaliturva-asioissa. Anette on aina huolestunut eläkemaksuistaan", Ahlqvist pohtii.

Pariskunta suhtautuu eläkejärjestelmään epäilevästi. Ikää heillä alkaa olla jo 50 vuoden paremmalla puolella. Tuttavapiirin eläköityneiden yrittäjien kokemukset eivät lupaa hyvää.

"Jos niillä eläkkeillä pitäisi pärjätä Suomessa tällä kustannustasolla, ei hyvältä näytä. Eläkevakuutusyhtiöiden varojen käyttö vaikuttaa hurjalta. Kuka tietää, mitä miljardeista on jäljellä 20 vuoden kuluttua", Ahlqvist jatkaa.

"Olen myös ajatellut, että lopulta oma eläke täytyy turvata jotenkin muuten kuin eläkevakuutuksen kautta. Tarkoitus on pitää yrityksen kiinteistöistä huolta ja investoida niin, että omaisuuden avulla saadaan turvattua eläkepäivät."

"Oma eläke täytyy turvata investoimalla", Jari Ahlqvist Rakennusapteekista arvioi.

Parturi-kampaaja Noora Hietalan mukaan arvonlisävero koettelee palvelualoja.

"Sosiaaliturvasta tulee mieleen laskut."

Yrittämisen valoisaan puoleen kuuluu se, että saa päättää itse aikatauluistaan. Toisaalta töitä saa tehdä valtavan paljon, ennen kuin mitään jää käteen.

Yrittäjä ei aina muista, että YEL-maksut vaikuttavat eläkkeen lisäksi kaikkeen muuhunkin sosiaaliturvaan. Sairaus-, työttömyys- ja perhevapaiden päivärahojen taso on suoraan riippuvainen itse maksetuista maksuista. Tämä voi tulla yllätyksenä.

Noora Hietalan yritys ennätti olla pari vuotta kokonaan katkolla, kun Hietala sai lapsen. Äitiys- ja vanhempainrahat tuntuivat ihan riittäviltä. Niiden päättymisen jälkeen Hietala sai vielä kotihoidon tukea.

"Olin kotona 2,5 vuotta. En raaskinut laittaa poikaa aiemmin hoitoon. Minulla ei ole taloa ja isoa lainaa maksettavana, joten pystyin hyvin tekemään tämän ratkaisun."

Osa asiakkaista ehti löytää uuden kampaajan pitkän poissaolon aikana. Kun Hietala palasi yrittäjäksi, hän teki alkuun lyhyempää päivää. Nyt varauskirja on taas täyttynyt mukavasti.

"Teen taas 8–9 tunnin päiviä ja välillä yhden viikon lyhyempää päivää. Ehdin silloin viettää aikaa kunnolla lapsen kanssa." ▪

Onneksi terveyttä riittää

Yrittäjäporukoissa on myös tuttua, että töissä ollaan viimeiseen asti, vaikka sairaus miten tekisi tuloaan. Parturi-kampaaja **Noora Hietala**, 27, on onneksi pysynyt melko hyvin terveenä – ja koputtaa saman tien puuta.

"Olen joutunut vain kerran perumaan asiakkaat yhdeltä viikolta. Seuraavalla viikolla tein vastaavasti enemmän töitä. En lähtenyt hakemaan sairauspäivärahaa noin lyhyeltä pätkältä."

Yrittäjän omavastuuaika sairaustapauksissa on palkansaajaa lyhyempi. Yrittäjä vastaa itse 1+3 sairauspäivästä, työntekijän omavastuu on 1+9 päivää. Toisaalta työntekijä saa yleensä palkkaa sairausajalta. Yrittäjälle sairastaminen tarkoittaa menetettyä tuloa.

Hietala perusti toiminimensä ensimmäistä kertaa alle parikymppisenä ammattiopintojen loppuvaiheessa. Pienellä paikkakunnalla ei ole muuta vaihtoehtoa, jos haluaa työllistyä omalle alalle. Yrittäminen on yhdenlaista pakkoa.

"Yrittäjyys tarkoittaa sitä, että on itse vastuussa kaikesta. Sosiaaliturvasta tulee ensimmäisenä mieleen laskut", Hietala määrittelee.

Terveisiä päättäjille

"Tiedon lisääminen yrittäjän sosiaaliturvasta jo yritystoiminnan alkuvaiheessa olisi tärkeää. Sitten kun arki vie mennessään, ei asioista lähde ottamaan selvää, ennen kuin tarvitsee jo tukea."
Arkkitehti Kati Juola-Alanen

"Toivon, että pienyrittäjyyttä arvostettaisiin enemmän päättäjien keskuudessa. Jos arvostus olisi kohdallaan, myös sosiaaliturva laitettaisiin kuntoon. Suomessa kehotetaan työttömäksi jääviä ryhtymään yrittäjäksi, mutta siihen kannustus jääkin."
Jari Ahlqvist, Rakennusapteekki

"Pienellä paikkakunnalla ei voi pyytää asiakkailta kovin korkeita hintoja. Arvonlisäveroa voisi laskea, tai sitten yksinyrittäjän eläkemaksut voisivat olla pienemmät."
Parturi-kampaaja Noora Hietala

Vakuuta itsesi, yrittäjä!

Suomessa on noin 300 000 yrittäjää. Heistä vain reilut kymmenen prosenttia kuuluu työttömyyskassaan, muistuttaa Suomen Yrittäjäin Työttömyyskassan johtaja Merja Jokinen.

Miksi niin harva yrittäjä kuuluu työttömyyskassaan?

Syynä on useimmiten tietämättömyys. Monet myös ajattelevat, että yrittäjä ei voi jäädä työttömäksi. Viime vuonna kassaan liittyi kuitenkin ennätysmäiset 6 000 uutta jäsentä.

Toteutuneen tulon mukaan maksetut eläkemaksut antavat parhaan turvan, sanoo Merja Jokinen.

1 MIKSI YRITTÄJÄN KANNATTAISI KUULUA TYÖTTÖMYYSKASSAAN?

Kassan jäsenenä yrittäjä saa ansiosidonnaista päivärahaa, jos yritystoiminta pitää lopettaa. Päivärahasta kertyy myös 1,5 prosenttia eläkettä.

Yrittäjä valitsee itse vakuutustasonsa. Se voi olla enintään eläkevakuutuksen vahvistetun työtulon suuruinen mutta vähintään 12 326 euroa vuodessa.

Jos yrittäjä on vakuuttanut itsensä esimerkiksi 25 000 euron vuosityötulotasolle, kertyy ansiosidonnaista päivärahaa 500 työttömyyspäivältä yli 30 000 euroa. Se on lähes kaksi kertaa Kelan maksaman peruspäivärahan verran.

2 MINKÄLAINEN TYÖTTÖMYYSTURVA ON YRITTÄJÄN PERHEENJÄSENILLÄ?

Pääsääntöisesti myös osaomistajat ja yrityksessä työskentelevät perheenjäsenet katsotaan yrittäjiksi, mikä on monelle yllätys. Heidän tulee kuulua yrittäjän eikä palkansaajan työttömyyskassaan, ja he voivat vakuuttaa itsensä enintään vuosittaisen työeläketulonsa enimmäismäärästä. Perheenjäsen voi saada päivärahaa lomautusajalta, jos yrityksestä on lomautettu myös perheen ulkopuolisia työntekijöitä. Yrityksen lopettamista ei siis enää päivärahan maksamiseksi edellytetä. Yrittäjän on syytä huolehtia myös perheenjäsenensä eläketurvasta, jos perheenjäsen työskentelee samassa yrityksessä.

3 MITEN JÄLKISUOJA AUTTAA ALOITTELEVAA YRITTÄJÄÄ?

Jälkisuoja tarkoittaa sitä, että aloitteleva yrittäjä voi saada aiempaan palkkatyöhön perustuvaa päivärahaa, mikäli hän on ollut palkansaajakassan jäsen. Jälkisuoja-aika alkaa päätoimisen yrittäjyyden käynnistymisestä ja kestää 18 kuukautta. Yrittäjäkassaan kannattaa liittyä heti yritystoiminnan alkuvaiheessa, koska samalla alkaa kertyä oikeus yrittäjäpäivärahaan.

4 MITEN YRITTÄJÄLLE KERTYY ELÄKETTÄ?

Eläkettä kerryttävä vähimmäistyötulo on 7 502 euroa vuodessa. Yrittäjä voi valita YEL-vakuutustason, kunhan se ylittää vähimmäistyötulon. Työtulo on hyvä asettaa vastaamaan todellista työtuloa. On hyvä muistaa, että eläkevakuutus ei vaikuta vain tulevan eläkkeen määrään, vaan sen perusteella määritellään myös esimerkiksi sairaus- ja äitiyspäiväraha.

5 MITEN LAINSÄÄDÄNTÖ VASTAA MUUTTUVAN TYÖN VAATIMUKSIIN?

Muuttuva työelämä asettaa suuria haasteita lainsäädännölle. Yrityksen perustamiseen liittyvät velvoitteet saavat aikaan, että moni välttää yrittäjyyttä erilaisin ratkaisuin. Viime vuosina esimerkiksi erilaiset laskutusosuuskunnan kautta tehtävät työt ovat lisääntyneet, ja se työ ei oikein ole palkkatyötä eikä yritystoimintaa. Työttömyysturvassa moni saattaa sen vuoksi jäädä väliinputoajaksi.

6 MITEN VIIME VUOSIEN LAKIMUUTOKSET OVAT PARANTANEET YRITTÄJÄN ASEMAA?

Vuoden 2013 alussa tuli voimaan lakimuutos, jonka mukaan yrittäjän ei tarvitse poistaa yritystä kaupparekisteristä, vaikka hän jäisi työttömäksi. Se on monelle henkisesti iso juttu.

Lisäksi muun muassa tämän vuoden alusta lukien yrittäjä pääsee ansiopäivärahalle jo 15 kuukauden jäsenyydellä. Samalla kassan alin vakuutustaso nousi 8 520 eurosta 12 326 euroon. Se kannustaa maksamaan enemmän vakuutusmaksuja, mikä tuo paremman turvan. ▪

Johanna Hytönen

Työntekijöiden on pidettävä huoli omasta kilpailukyvystään ja hankittava muuttuvien työmarkkinoiden kaipaamaa osaamista. Elinikäistä oppimista tarvitaan.

Uusi työ, uusi sosiaaliturva

Työelämän muutos haastaa sosiaaliturvan nykyiset rakenteet. Tulevaisuuden menestyksen ratkaisee se, miten lukuisten erilaisten muutostekijöiden yhteisvaikutus osataan ennakoida.

TEKSTI Jukka Nortio KUVITUS Antti Nikunen

Työn muutosta vauhdittavat niin monet tekijät, että niiden yhteisvaikutukset ovat vielä tutkijoidenkin tavoittamattomissa. Sosiaaliturvalla on täysi työ pysyä muutosten perässä.

Hyvästit säännölliselle palkkatyölle

Toistaiseksi voimassa oleva työsopimus ja kokoaikainen palkkatyö ovat olleet vuosikymmenet vallitseva työnteon malli. Työn sankareita on muistettu tasakymmenpäivinä milloin viirillä, milloin kuukauden palkalla tai kultakellolla. Neljä- tai viisikymmentäkin vuotta saman työnantajan palveluksessa ei ole ollut tavatonta. Tämä malli on perustunut siihen, että koko yhteiskunta on tavoitellut täystyöllisyyttä.

Nyt on toisin. Työelämä on jatkuva epävarmuuden olotila, ja työntekijän on sopeuduttava siihen. On kehityttävä ja kyettävä uudistumaan, jotta pystyy vastaamaan työmarkkinoiden muutoksiin.

"Työntekijät joutuvat kohtaamaan työuransa aikana jopa useita ammatin- ja toimialanvaihdoksia ja heidän on varauduttava ja sopeuduttava toistuviin irtisanomisiin. Työteko ja koko elämän kulku ovat kaikkea muuta kuin vakaata ja ennakoitavaa", sanoo Lapin yliopiston sosiologian emeritusprofessori ja vuoden työelämätutkija 2014 **Asko Suikkanen**.

Kysymys ei ole enää työpaikan ja työkyvyn säilyttämisestä vaan oman osaamisen hallinnasta.

"Ihmisten on osattava ennakoida esimerkiksi kouluttautumalla, että heillä on aina oikeanlaista, työmarkkinoilla tarvittavaa osaamista. Tällaisten riskien hallinta ei ole ennen ollut työntekijöiden vastuulla", Suikkanen sanoo.

Sosiaaliturva on perinteisesti ottanut kopin muutostilanteissa takaamalla toimeentulon ja uuden oppimisen mahdollisuuden. Muun muassa työttömyys- ja työkyvyttömyysjärjestelmä sekä koulutuspäiväraha on luotu helpottamaan muutoksenhallintaa. Ne eivät uudessa työelämässä riitä. Nyt tarvitaan raikkaita uusia ideoita.

"Tärkeä uudistus olisi, että ihmisille annettaisiin mahdollisuus hyödyntää työuransa aikana kertyneitä eläkevakuutus-

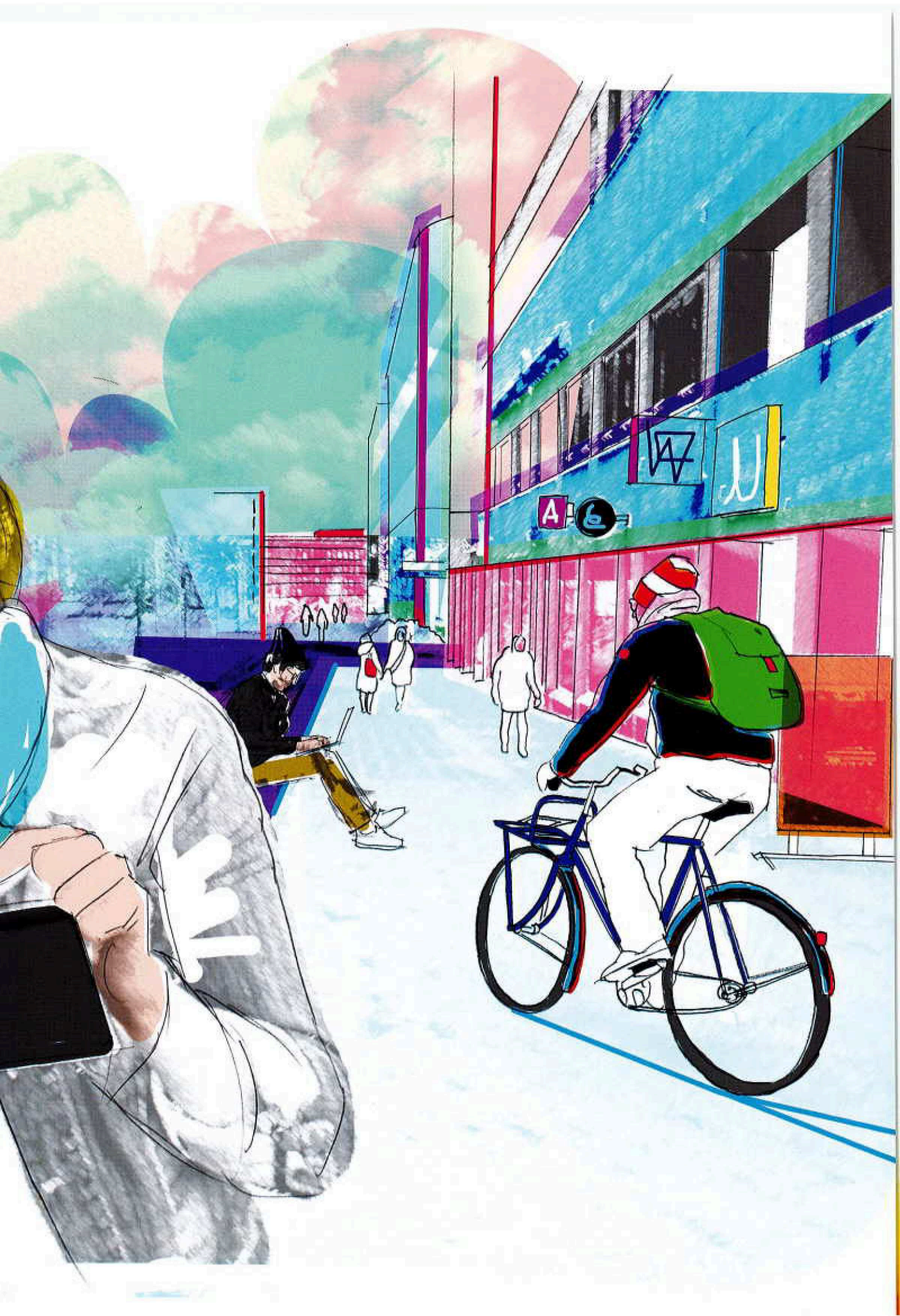
A

varoja ammatilliseen kouluttautumiseen", ehdottaa Suikkanen.

Suikkasen mallissa yksilölle annetaan riskin lisäksi keinoja, eli eläkevakuutusvaroja, hallita omaa työuraansa ja elämäänsä. Kyseessä olisi eräänlainen yhteiskuntasopimus, jossa yksilö investoi eläkekertymäänsä itseensä. Näin työttömäksi jäänyt ihminen pääsisi uudelleen kiinni työelämään ja kerryttämään tulevaa eläkettään.

"Nyt meillä on yli 30-vuotiaita, joilla on vähäinen koulutus eikä minkäänlaista lisäoppia. Toisaalta on nuoria, jotka eivät jatka opintojaan peruskoulun tai ylioppilastutkinnon jälkeen. Nämä molemmat ihmisryhmät ovat vaarassa pudota työelämän vauhdista minimisosiaaliturvan varaan", Suikkanen sanoo.

Ratkaiseeko perustulo?

Osaaminen ja korkeakaan koulutus eivät takaa menestystä työmarkkinoilla. Sen on saanut kokea moni korkeakouluopinnot läpikäynyt.

"Aiemmin korkeasti koulutettu sai lähes aina hyväpalkkaisen ja varman työpaikan, josta aikanaan pääsi vanhuuseläkkeelle. Nyt työelämä on pirstaleista, mikä tarkoittaa useiden ammattien opettelua työelämän aikana ja monia erialaisia työuria. Työn luonne muuttuu säännöllisistä työsuhteista limittäisiin osa-aikaisuuksiin, erilaisiin projekteihin, freelance-suhteisiin ja yrittäjyysjaksoihin", kuvailee Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) puheenjohtaja **Piia Kuosmanen**.

Työelämän riskit siirtyvät yhä useammin yksilön kannettavaksi, sillä sosiaaliturvajärjestelmämme ei vielä tunne muuttuvia työntekotapoja, arvioi Kuosmanen. Tilanne konkretisoituu nuorille usein jo opiskeluaikana, jolloin opiskelun ohella saatetaan kokeilla yritystoimintaa ja tehdä projektitöitä.

"Ihminen saattaa pahimmassa tapauksessa pudota kaiken turvan ulkopuolelle, jos esimerkiksi yritystoiminta loppuu."

Tukijärjestelmien ja turvaverkkojen sekavuus on omiaan vaikeuttamaan opiskelijoiden asemaa muuttuvissa tilanteissa.

"Opiskelijan on lähes mahdotonta selvittää itseään koskevaa sosiaaliturvaa vähänkään mutkikkaassa tilanteessa. Kuinka opiskelija voisi selvitä tässä viidakossa, kun opintotukilautakunnillakin on usein suuria vaikeuksia tulkita yksiselitteisesti opintotuen myöntämisperusteita?"

Perustulo olisi Kuomasen mielestä selkeä ratkaisu. Se takaisi ihmiselle perusturvan kaikissa elämäntilanteissa ja säästäisi epävarmuudelta sekä jatkuvalta kannustinloukkujen uhalta.

Opiskelijoiden tilanteeseen auttaisi Kuosmasen mukaan myös joustavampi opintotuen perusteiden tulkinta, jossa huomioitaisiin ihmisten erilaiset elämäntilanteet. Kehityskulku on kuitenkin ollut päinvastainen, eli opintotukien perusteita on kiristetty rajoittamalla työkokemuksen hankkimista opintojen aikana.

Työmarkkinoille tarvitaan yhdenvertaisuutta

Sosiaaliturvajärjestelmään liittyvät tukipalvelut, kuten vammaisten kuljetuspalvelut, eivät ole pysyneet työelämän muutoksen kyydissä.

"Kunnallinen kuljetuspalvelu ei huomioi, että ihmisen täytyy työn puolesta liikkua esimerkiksi palavereihin ja asiakaskäynneille. Myös henkilökohtaisten avustajien tuntimäärissä rajat voivat tulla vastaan, kun

Jatkuvista muutoksista syntyvä epävarmuus voi lamauttaa ja estää uusien urien uteliaan etsinnän.

kotona työskentelevä ihminen tarvitseekin eri tavalla avustajaa kuin perinteisessä työssä", sanoo vammaisten etujärjestö Kynnyksen puheenjohtaja **Amu Urhonen.**

Sosiaaliturvajärjestelmää pitäisi Urhosen mukaan kehittää vastaamaan joustavasti ihmisten tarpeisiin. Se ei saisi olla työntekoa rajoittava kokoelma jäykkiä säädöksiä.

"Sosiaaliturvajärjestelmä ei saisi tuijottaa vain ihmisen diagnoosia. Sosiaaliturvassa ja -palveluissa katsotaan silti vain harvoin ihmisen arjen tarpeita. Uusi vammaispalvelulaki kyllä antaa mahdollisuuksia tähän suuntaan, jos laki toteutuu sellaisena kuin on ehdotettu."

Vammaisten opiskelijoiden sosiaaliturva on uudistettava vastaamaan työelämän tarpeita, sillä nykyinen kuntoutustuki kattaa vain yhden tutkinnon opiskelun.

"Meidän olisi tehtävä kaikki mahdollinen sen eteen, että ihmisillä on mahdollisuus hankkia lisää koulutusta. Sosiaaliturvajärjestelmässä on tällä hetkellä turhia esteitä."

Syrjintä loukkaa

Vaikeassa taloustilanteessa vammaisten on entistä vaikeampi päästä työmarkkinoille. Esille tulee jatkuvasti selkeitä syrjintätapauksia, joissa osaavat ja pätevät vammaiset on ohitettu rekrytoinnissa. Työelämän asenteissa vammaisuutta kohtaan on muutenkin paljon parannettavaa.

"Meillä keskustellaan aivan liikaa siitä, kuinka vammaisia voidaan palkata avustaviin tehtäviin. On hyvin loukkaavaa, että vammaisia kohdellaan huonompina työntekijöinä kuin muita. Ei ymmärretä, että vammaisilla on valtava määrä osaamista ja asiantuntemusta, mistä olisi todella paljon hyötyä työmarkkinoille", Urhonen sanoo.

Ajattelu menee uusiksi

"Ikärakenteen ja globaalin työnjaon muutokset sekä tietotekniikan korostuminen vaikuttavat työelämään rajusti. Meidän on kyettävä isoon ajattelutapojen muutokseen, jotta pysymme tässä kehityksessä mukana", sanoo työeläkevakuuttajien etujärjestön Telan toimitusjohtaja **Suvi-Anne Siimes.**

Uutta ajattelua kaivataan eri-ikäisten ihmisten ja erilaisten osaamisten arvottamiseen työelämässä, Siimes vaatii. Pelkästään nuoruutta, tehokkuutta ja sataprosenttista työkykyä suosiva ajattelu ei ole kestävää nyt eikä tulevaisuudessa. Työantajien ja myös työntekijöiden on ymmärrettävä, että osatyökykyä pitää voida käyttää joustavasti. Tähän liittyy myös työntekijöiden oma halu olla pidempään työelämässä.

"Työnantajien on osattava hyödyntää kokeneen työvoiman osaaminen täysimääräisesti. Ne yritykset menestyvät, jotka oivaltavat tämän ja onnistuvat ikäjohtamisella hyödyntämään eri-ikäisten ja erilaisten työntekijöiden yhteistyötä", Siimes sanoo.

Koulutuspolitiikan kehittäminen ja työntekijöiden valmius kouluttautua uudelleen edellyttävät isoa asennemuutosta. Jatkuvista muutoksista syntyvä epävarmuus lamauttaa monet työntekijät ja ehkäisee uusien urien uteliaan etsinnän.

"Meillä on paljon ihmisiä, joiden usko omaan kykyyn oppia ja kehittyä on nujerrettu koulujärjestelmässä. Nyt maksamme hintaa näistä virheistä. Ihmiset tarvitsevat sekä työpaikoilla että koulutusjärjestelmän eri vaiheissa monipuolista tukea uuden oppimiselle."

Jo parikymmentä vuotta sitten Suomessa nähtiin joustavien työurien tarve. Silloin käytiin vilkasta keskustelua elinikäisestä oppimisesta.

"On hämmästyttävää, kuinka tämä aihe on hävinnyt yhteiskunnallisesta keskustelusta. Näemme nyt ihmisten osaamisen oudon staattisena, vaikka meillä on entistä suurempi tarve saada ihmiset oppimaan koko työelämänsä ajan uutta."

Keskiluokka on kriisissä

Sitran johtava asiantuntija, tutkija **Teppo Turkki** katsoo suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää globaalista näkökulmasta: Hänen toimipaikkansa on Taiwanin Taipeissa.

"Työ on yhä harvemmin pysyvä tila tai fyysinen paikka, jonne mennään ja jossa

Suvi-Anne Siimes, työeläkevakuuttajien toimitusjohtaja
"Elinikäistä oppimista edistettävä"

Amu Urhonen, Kynnyksen puheenjohtaja
"Riittävät kuljetus- ja avustajapalvelut työssä käyville vammaisille"

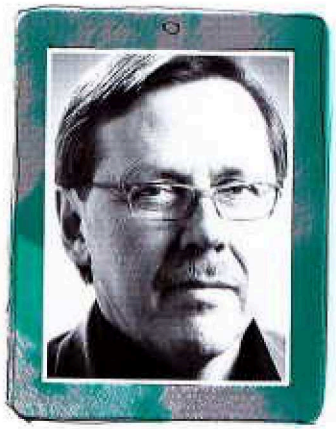

Asko Suikkanen, vuoden työelämätutkija, Lapin yliopisto
"Eläkevakuutusrahaa ammatilliseen kehittämiseen"

Piia Kuosmanen, Suomen ylioppilaskuntien liiton puheenjohtaja
"Joustoa opintotuen perusteiden tulkintaan"

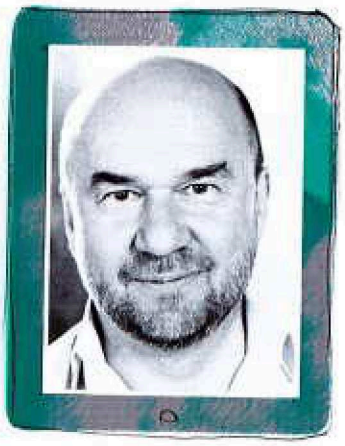

Teppo Turkki, Sitran johtava asiantuntija
"Teknologian mahdollisuudet käyttöön"

ollaan. Työ muuttuu asioiksi, joita tehdään", sanoo Turkki.

"Yhä useampi meistä työskentelee monelle organisaatiolle ja työnantajalle. Menemme kohti työtä, jossa liikkumisen yli perinteisten rajojen ja siilojen välillä tulisi olla joustavampaa. Kokeileva ja yrittäjämäinen tapa tehdä työtä on tulevaisuutta, ennemmin kuin lineaarinen, aikaan ja paikkaan sidottu työskentelytapa", hän jatkaa.

Uudet työnteon tavat ovat monelle uhka ja samalla haaste sosiaalipolitiikalle.

"Työelämän suurimpana haasteena Suomessa ovat jäykät rakenteet ja teollisen ajan työkulttuuri. Nykyinen koulutusjärjestelmä ei vastaa kiihtyvän teknologiamuutoksen tarpeisiin. Edessä on tilanne, jossa jotkin keskitason ammatit katoavat kehittyneen teknologian myötä."

"Sosiaalipolitiikan keskiössä ovat olleet eri syistä syrjäytyneet, köyhät ja työttömät. Nyt muutos koskee yhä enemmän läntisten yhteiskuntien keskiluokkaa, joka menettää osaamistaan ja asemaansa työttömyyden uhatessa. Se tulee olemaan suomalaiselle sosiaalipolitiikalle valtava haaste."

Miten sosiaaliturvaa tulisi sitten kehittää tässä muutoksessa?

"Sosiaaliturvan ja sote-uudistuksen ytimessä pitää olla mahdollisimman ajantasainen käsitys yhteiskunnan rajusta muutoksesta. Tähän tarvitaan uutta tutkimusta sekä kokeiluja esimerkiksi perustulosta. Asiantuntijoiden ja tutkijoiden pitää rohkeasti tuottaa sosiaalipolitiikasta päättäville uusia avauksia, analyyseja ja suosituksia", Turkki sanoo. ▪

Työn muutoksen historialliset ajurit

Suomalaisen työelämätutkimuksen *grand old man* Asko Suikkanen on nähnyt työelämän viime vuosikymmenten suuret muutokset. Ulkoisten tekijöiden, kuten globalisaation ja ikärakenteen lisäksi työntekotavat muuttuvat rajusti.

- **Tietotyö** Informaatioteknologian, laitteiden ja sovellusten hallinta sekä tiedon analysointi ja hyödyntäminen edellyttävät uudenlaista osaamista. Työntekijän on osattava kerätä ja käsitellä tietoa, jonka perusteella hän tekee työhönsä liittyviä päätöksiä. Tietotyö on tunkeutunut kaikille aloille metsäkoneista kiinteistöhuoltoon.
- **Tiimityö** Työtä tehdään yhä enemmän projektien mukaan muuttuvissa tiimeissä. Niissä korostuvat yhteisölliset taidot, kuten vuorovaikutus-, neuvottelu- ja viestintätaidot. Uusiin tiimeihin, työtovereihin ja työskentelytapoihin sopeutuminen edellyttää työntekijöiltä joustavuutta.
- **24/7** Perinteinen kahdeksan tunnin työpäivä muuttuu aina läsnä olevaksi työksi, kun työn ja vapaa-ajan rajat hämärtyvät. Työn luonteen muutoksista johtuen työntekijät työstävät mielessään työasioita yhä enemmän myös vapaa-aikana. Töitä tehdään enemmän myös iltaisin ja viikonloppuisin.
- **Monta roolia** Työroolit hämärtyvät. Työntekijän asema voi olla yhtenä päivänä suunnittelija, toisena operatiivinen tekijä ja kolmantena työnjohtaja. Useat roolit edellyttävät laajaa osaamista ja kykyä sopeutua erilaisiin rooleihin.

Entistä useammalla työttömyysetuuden saajalla ansiotuloja

Kelan korvaamien työttömyysetuuspäivien määrä ansiotuloja saaville työnhakijoille kasvoi yli 50 % vuonna 2014.

HEIDI KEMPPINEN
pääsuunnittelija, Kela
tilastotietopalvelut, asumistukitilastot

ANSIOTULOJA SAAVILLE MAKSETTUJEN TYÖTTÖMYYSETUUSPÄIVIEN OSUUS KAIKISTA KELAN TYÖTTÖMYYSETUUSPÄIVISTÄ, %

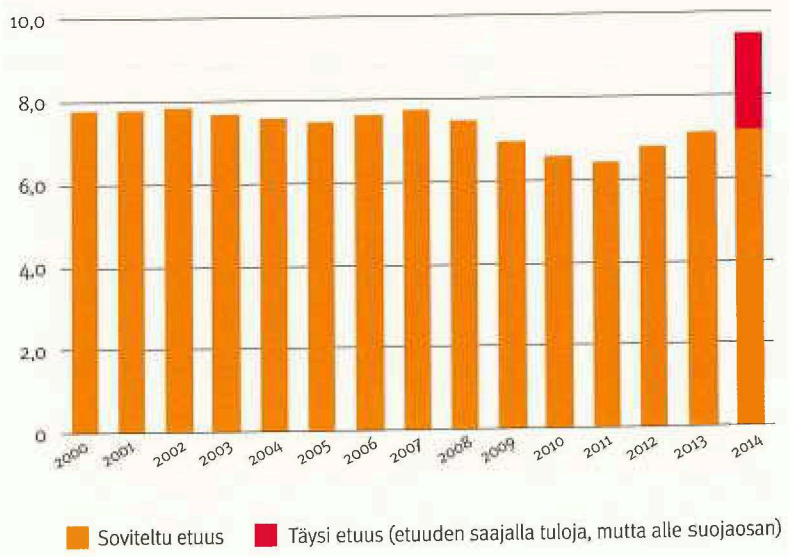

KELA JA TYÖTTÖMYYSKASSAT maksavat työttömyysetuuksia myös osittain työttömille henkilöille, esimerkiksi osa-aikaista työtä tekeville työnhakijoille. Palkka- tai muiden ansiotulojen vuoksi pienempää työttömyysetuutta kutsutaan sovitelluksi etuudeksi.

Sovitellussa työttömyysetuudessa on vuodesta 2014 alkaen ollut käytössä suojaosa. Työtön voi ansaita palkka- tai yritystuloja 300 euroa kuukaudessa tai 279 euroa 4 viikossa, ennen kuin ansiot vähentävät työttömyysetuuden määrää.

Kelan työttömyysetuuksien päivistä reilut 7 % maksettiin soviteltuna vuonna 2014. Lisäksi etuuspäivistä reilut 2 % maksettiin saajille, joiden ansiotulot jäivät suojaosan alle. Heille työttömyysetuus maksettiin ansiotuloista huolimatta täysimääräisenä.

Soviteltujen etuuksien osuus Kelan työttömyysetuuksien korvauspäivistä oli 2000-luvun alkupuolella usean vuoden ajan vajaat 8 %. Taloustaantumavuonna 2009 työttömyysetuuksien korvauspäivät lisääntyivät kaikkiaan 15 %, kun soviteltujen etuuksien korvauspäivät kasvoivat vain 7 %. Tällöin soviteltujen etuuksien osuus korvauspäivistä pieneni 7 %:iin.

Työttömyysetuuden ja tulojen yhdistäminen yleistyy

Vuonna 2012 soviteltujen etuuksien osuus Kelan korvauspäivistä kääntyi kasvuun, ja kasvu kiihtyi vuonna 2013. Vuonna 2014 soviteltujen etuuksien osuus korvauspäivistä suureni edelleen ansiotulojen suojaosan käyttöönotosta huolimatta.

Kaikkiaan Kelan työttömyysetuuspäivien määrä kasvoi 13 % vuonna 2014. Samaan aikaan Kelan korvaamat työttömyysetuuspäivät ansiotuloja saaville etuudensaajille lisääntyivät peräti 51 %. Vuonna 2014 Kelan työttömyysetuuspäivistä yli 9 % maksettiin henkilölle, joilla oli myös työtuloja.

Marraskuussa 2014 Kela maksoi soviteltua työttömyysetuutta 16 350 henkilölle.

Lähes 5 500 saajan työtulot jäivät suojaosaa pienemmäksi, joten heille maksettiin täysimääräinen etuus. Kelan työttömyysetuuksien saajista ansiotuloja oli yli 21 800:lla, mikä on yli 10 % etuuksien saajista.

Ansiopäivärahaa saavilla on ansiotuloja yleisemmin kuin Kelan työttömyysturvan asiakkailla. Marraskuussa 2014 lähes 26 000 henkilöä sai soviteltua ansiopäivärahaa, mikä on 16 % ansiopäivärahan saajista. Vuonna 2014 soviteltua päivärahaa nauttivien osuus kasvoi myös ansiopäivärahaa saavien joukossa. ▪

KUVA KELA/ANNIKA SÖDERBLOM

Rakennemuutosalojen tukeminen ei edistä talouskasvua eikä työllisyyttä, sanoo Roger Wessman.

Eläkeuudistus tuo kasvunvaraa

Talousanalyytikko Roger Wessman pitää toimivaa perusturvaa talouskasvun edellytyksenä.

TEKSTI Johanna Hytönen KUVAT Juuso Paloniemi

Roger Wessman tunnetaan pankkikonserni Nordean pitkäaikaisena pääekonomistina. Vuonna 2013 hän jätti yhtiön ja siirtyi osakkaaksi ja tutkimusjohtajaksi MarketNozeen. Yritys tuottaa sijoittajille tietoa taloudesta ja erityisesti suomalaisista pörssiyhtiöistä. Pyysimme Roger Wessmania arvioimaan eläkeuudistuksen vaikutusta kansantalouteen.

Aluksi Wessman muistuttaa, että eläkeuudistuksen tärkein tehtävä on pidentää työuria.

"Työikäinen väestö pienenee, ja näköpiirissä on vähemmän tuloja ja enemmän menoja julkiselle sektorille", hän kiteyttää.

Hallituksen haastavana tehtävänä on supistaa kuilua tulojen ja menojen välillä. Sen arvioidaan olevan jopa viisi prosenttia bruttokansantuotteesta. Uusi eläkeratkaisu – vaikka onnistunutkin – kattaa tästä vain osan.

Jotta tilanne helpottuisi, täytyy saada aikaan talouskasvua. Sen luomisessa Wessman pitää sosiaaliturvan roolia merkittävänä.

Hyvän sosiaaliturvan ansiosta Pohjoismaissa ei ole tuettu kuihtuvia aloja. Esimerkiksi Ruotsissa Saabin tehtaita ei lähdetty pelastamaan verovaroin, vaikka yleinen paine oli kova.

"Rakennemuutosalojen tukeminen valtion varoin ei ole kestävää. Parempi ratkaisu on taata ihmisille turvaa siirtymäajaksi, kunnes uusilta aloilta löytyy työpaikkoja. Perusturva on edellytys talouskasvulle, erityisesti kun taloudessa tarvitaan rakenteellisia muutoksia", hän kiteyttää.

Wessman pitää kannustinloukkuna esimerkiksi sitä, kun työtä vastaanottava menettää toimeentulotukensa ja työstä käteen jäävä tulo on jokseenkin samansuuruinen kuin työttömänä. Tällaiset loukut pitäisi hänen mielestään poistaa.

Eroon kannustinloukuista

Talouden ja työllisyyden parantaminen ei Wessmanin mielestä vaadi turvaverkon heikentämistä.

"Tukia voisi vähentää porrastetusti niin, että se kannustaisi työllistymään", hän sanoo.

Erityisesti tästä olisi apua matalapalkkaisilla aloilla, joilla kannustinloukkujen tuomat ongelmat ovat suurimmat.

Peruspalvelujen heikentäminenkään ei Wessmanin mukaan edistä talouskasvua. Tästä oli hyvänä esimerkkinä 1990-luvun lama, jonka aikana tehtyjen supistusten seurauksia kärsitään vieläkin lisääntyneinä terveyskuluina ja pitkäaikaistyöttömyytenä.

"Edelleen keskitytään liikaa siihen, että halutaan saada julkinen talous pikaisesti tasapainoon. Tärkeintä olisi saada talous kasvuun. Työurien pidentäminen ja kannustinloukkujen vähentäminen keventäisivät huoltamme siitä, että työvoiman puute rajoittaa kasvua tulevina vuosina. On hyvä muistaa, että työpaikkoja ei ole menetetty kuten 90-luvulla. Kyllä työtä on! Kyse on vain siitä, kuinka paljon meillä on varaa maksaa palkkoja."

Suomalainen eläkejärjestelmä on Wessmanin mukaan ylipäätään hyvä ja toimiva. Eläkeyhtiöiden rahat on sijoitettu ja saatu näin tuottamaan.

"Eläkkeiden suuri rahastoitu osuus tekee paljon helpommiksi seuraavat 20 vuotta, kun väestö ikääntyy ripeästi", sanoo Wessman. ▪

Kansaneläkkeelle on tarvetta

Kelan tutkimusjohtaja **Olli Kangas** pitää eläkeuudistusta mielenkiintoisena – myös sitä, mitä siinä ei sanota.

"Esimerkiksi kansaneläkkeistä, sukupuolten välisistä eroista tai yksin asuvien heikommasta tilanteesta ei puhuta mitään", hän jatkaa.

Kangas kertoo, että Euroopan unionissa on kiinnitetty huomiota iäkkäiden yksin elävien naisten köyhyyteen Suomessa. EU:n laskelmien mukaan 19,7 % yli 65-vuotiaista suomalaisista naisista elää alle köyhyysrajan. EU-maiden keskiarvo on 14,6 %. Suomalaisista miehistä vastaava osuus on 11,7 %, joka on lähellä EU:n keskiarvoa.

Naisten suurempi osuus on usein seurausta kotona lasten kanssa vietetyistä vuosista, lyhyestä työhistoriasta ja pienistä tuloista.

"Kiinnostavaa olisi ollut, jos eläkeuudistuksessa olisi esimerkiksi hyvitetty hoitovapaista paremmin", Kangas pohtii.

Pitkä eläkeaika heikentää eläkkeen arvoa

Eläkeuudistus tähtää Kankaan mukaan työurien pidentämiseen sekä kepillä että porkkanalla. Vaikka karttumaprosentti pienenee, eläketuloa kertyy pidemmältä ajalta.

"Koska elinikä pitenee odotettua ripeämmin, uudistuksella yritetään vaikuttaa myös siihen, että ihmiset työskentelisivät pidempään ja eläkkeellä vietetty aika lyhenisi. Jos eläkeaika on pitkä, eläkkeen arvo heikkenee ja köyhyysriski kasvaa", kangas toteaa.

Kansaneläkkeellekin on edelleen tarvetta tilanteessa, jossa työsuhteet monimuotoistuvat ja toiminimet, luova freelancetyö ja osuuskunnat yleistyvät.

"Aikaa myöten joudutaan miettimään, kannattaako eläketurvassa ylläpitää kahta rinnakkaista perusturvajärjestelmää, kansaneläkettä ja takuueläkettä", Kangas arvelee.

Sosiaaliturva kaipaa tarkistusta

Kansanedustajat Osmo Soininvaara ja Arja Juvonen peräävät sosiaaliturvalta työllisyyttä tukevaa vaikutusta. Miten päättäjät vastaisivat sosiaaliturvan haasteisiin?

TEKSTI Hanna Moilanen KUVAT Roope Permanto

Kansanedustaja Arja Juvonen painottaa, että yrittämisestä ei pitäisi luoda liian ruusuista kuvaa. "Aika kevyin rahkein ehdotetaan työttömille yrittäjäkurssia. Yrittäjyys ei onnistu ihan kaikilta."

"Nykyinen sosiaaliturvamme on rakennettu maailmaan, jossa mentiin 20-vuotiaana paperitehtaaseen töihin ja tultiin sieltä 65-vuotiaana prenikan kanssa ulos", kärjistää kansanedustaja **Osmo Soininvaara**.

Tällaisessa maailmassa työttömyys tarkoitti sitä, että laskusuhdanteessa tehtaasta laitettiin osa kiinni ja duunarit lomautettiin. Talouden kääntyessä kasvuun ihmiset palasivat töihin. Työttömyys oli vain hetkellinen katkos muuten vakaalla työuralla.

Nyt elämme jo toisenlaista aikaa. Itsensä työllistäjien määrä on kasvanut tasaisesti viimeisten kymmenen vuoden aikana.

Pätkissä jatkuva työ ja vuokratyö ovat monien arkea. Pelkkä työn tekeminen ei riitä, vaan työnantajat vaativat työintoa ja motivaatiota. Sosiaaliturva ei ole pysynyt kaikilta osin muutoksessa mukana.

"Suurin rikos on yrittäjyys"

Soininvaaran mukaan yrittäjyys tulkitaan Suomessa samanlaiseksi rikokseksi kuin työstä kieltäytyminen.

"Molemmista rangaistaan karenssilla", selventää tämä sosiaaliturvan moniottelija.

Soininvaaran ratkaisu ongelmaan on yksinkertainen eikä edellytä sosiaaliturvan kokonaisremonttia. Riittää, että työttömän yritystoiminnasta saamiin pieniin tuloihin suhtaudutaan kuin pieniin palkkatuloihin.

Nykyisin työtön voi ansaita 300 e/kk menettämättä työttömyysturvaansa.

"Suojaosa voisi yritystoimintaa käynnistäville olla jopa 500 euroa. Jotkut sanovat, että on väärin käyttää työttömyysturvaa starttirahana. Minusta se olisi hyvin tarkoituksenmukaista", Soininvaara sanoo.

"Ihmisestä pitäisi ottaa koppi, kun tulee yt:t ja lappu kouraan."

Työttömistä on pidettävä huolta

Kannustavuus! Sana toistuu usein **Arja Juvosen** puheessa. Se tarkoittaa työnteon ensisijaisuutta suhteessa joutenoloon. Nämä arvot kansanedustaja imi itseensä jo lapsuudenkodissaan Pohjois-Savon Siilinjärvellä.

"Työ on peruspilari, joka pitää ihmisen pystyssä", Juvonen kiteyttää.

Juvoselle työelämän muutokset tarkoittavat ennen kaikkea palkkatyösuhteiden muuttumista aiempaa epävarmemmiksi. Vakituisetkin työsuhteet ovat uhattuina alasta riippumatta.

"Ennen puhuttiin, että valtion leipä on pitkä ja kapea. Sekään ei ole enää selviö. Edes hoitotyössä ei ole varmaa, etteivät irtisanomiset kosketa", pohtii muun muassa perushoitajaksi ja geronomiksi kouluttautunut Juvonen.

Hän on sitä mieltä, että työttömäksi jääneistä pitäisi huolehtia paremmin heti irtisanomisen jälkeen. Työttömyyden aiheuttaman järkytyksen käsittelyyn pitäisi olla nykyistä parempia keinoja.

"Ihmisestä pitää ottaa koppi, kun tulee yt-neuvottelut ja lappu kouraan. Se on iso pommi silloin, kun on perhettä ja suuri velka", Juvonen vaatii.

Mitä kopin ottaminen käytännössä tarkoittaisi? TE-toimistot voisivat ainakin tarjota aktiivisemmin työpaikkoja ja mahdollisuutta psykologin palveluihin. Tämän tarkemmin Juvonen ei ota kantaa.

Ensimmäisen kauden kansanedustaja uskoo avoimeen keskusteluun samoin kuin siihen, että asioita selvitetään tarkemmin. Äkkinäisiä päätöksiä ei pidä tehdä ilman kunnon taustatyötä.

Yksi mahdollisuus työttömyyden hoitoon olisi uusien työpaikkojen luominen avustaviin hoivatehtäviin. Juvosen mielestä eniten apua tarvitsevilla vanhuksilla tulisi olla oikeus henkilökohtaiseen avustajaan samoin kuin vammaisilla.

Perustulo jakaa mielipiteet

Silpputyötä tekevälle ja itsensä työllistäjälle nykyinen toimeentuloturva on hankala. Monen yksinyrittäjän ja freelancerin mieltä painaa huoli töiden jatkuvuudesta ja asioinnin hankaluudesta TE-toimistojen kanssa.

"Itsenäinen rakennustyöläinen joutuu myymään kaikki työkalut pois, ennen kuin saa työttömyysturvaa. Näin halutaan varmistaa, ettei hän enää syyllisty yrittämisen rikokseen", Soininvaara kärjistää.

Osmo Soininvaara on puhunut ja kirjoittanut perustulon puolesta 1990-luvun alus-

Osmo Soininvaara

- syntynyt 2.8.1951 Helsingissä
- asuu Helsingissä
- valtiotieteen lisensiaatti tilastotieteistä
- vihreiden kansanedustaja vuosina 1987–1991, 1995–2007 ja 2011–2015
- peruspalveluministeri 2000–2002
- sosiaaliturvan kokonaisuudistusta hahmotelleen Sata-komitean perusturvajaoston puheenjohtaja

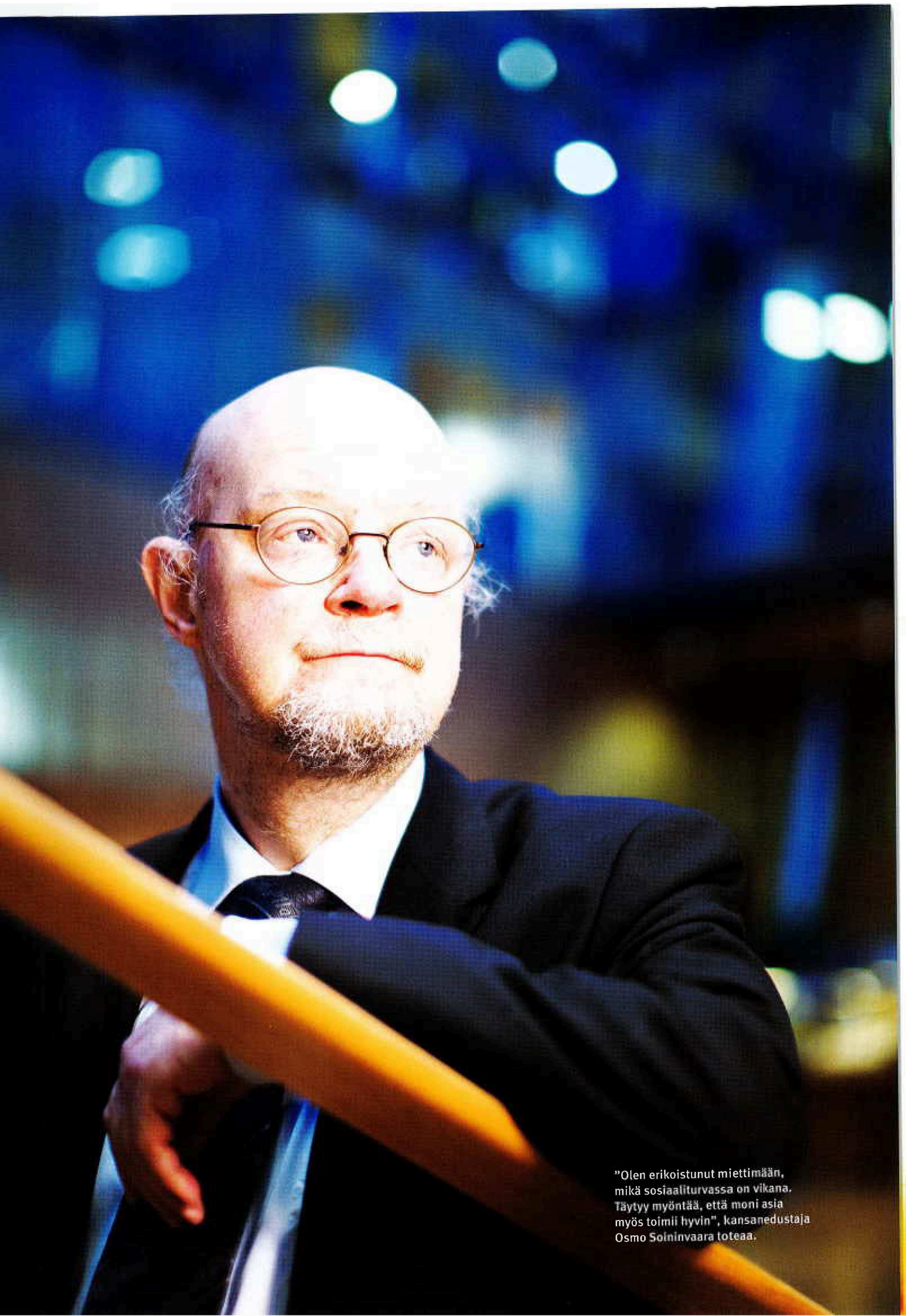

"Olen erikoistunut miettimään, mikä sosiaaliturvassa on vikana. Täytyy myöntää, että moni asia myös toimii hyvin", kansanedustaja Osmo Soininvaara toteaa.

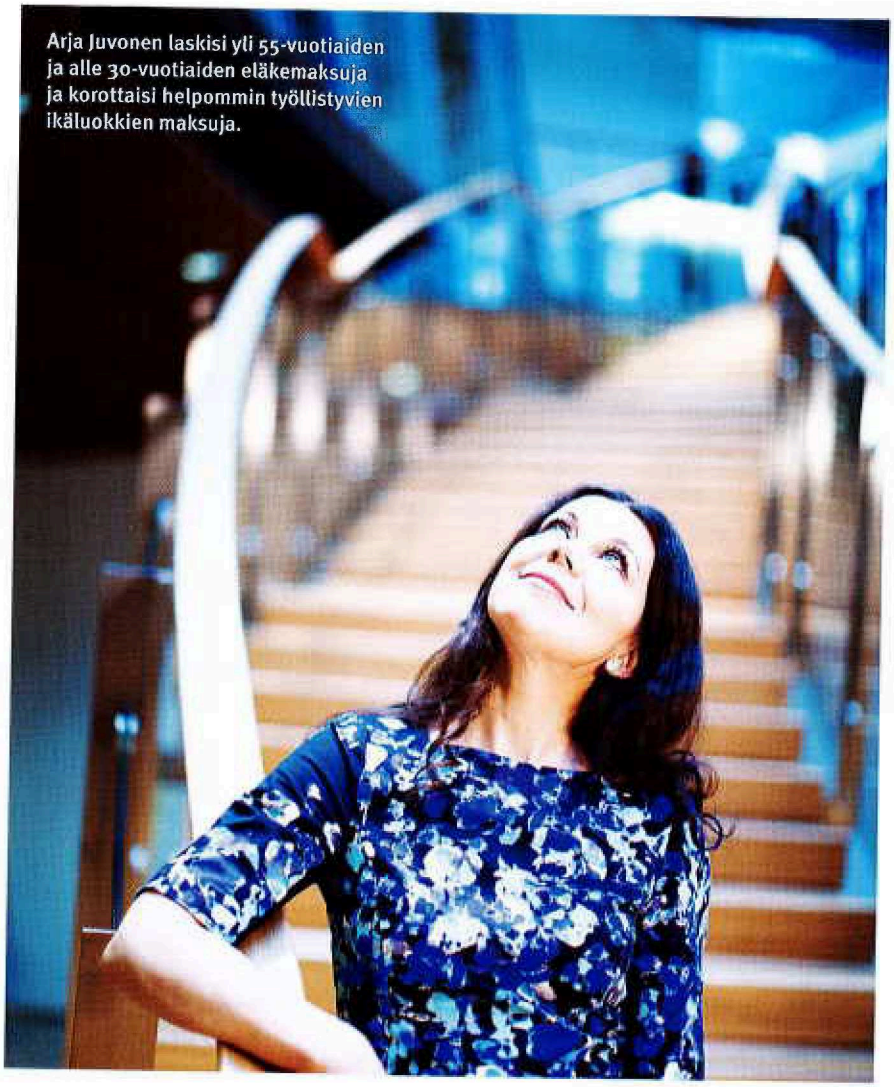

Arja Juvonen laskisi yli 55-vuotiaiden ja alle 30-vuotiaiden eläkemaksuja ja korottaisi helpommin työllistyvien ikäluokkien maksuja.

ta asti. Tänä päivänä perustulo tarkoittaa Soininvaaralle noin 500 euron kuukausituloa, jonka päälle voisi hankkia muita palkka- tai yrittäjätuloja. Se helpottaisi kaikkein pienituloisimpia palkansaajia sekä niitä, jotka kokoavat elantonsa erilaisista puroista.

"Ei perustulo tarkoita, että ihmiset saisivat rahaa laiskottelusta. Sehän on jo nyt mahdollista. Toimeentulotukea voidaan vähän pienentää mutta sitä ei voi evätä kokonaan. Ei silloinkaan kun ihminen ei ota hänelle tarjottua työtä vastaan", Soininvaara pohtii.

Juvoselle perustulo tuo ensimmäisenä mieleen runsaan rahasumman, joka maksetaan kaikille ja joka sellaisenaan riittää elämiseen.

Juvosen mielestä kattavan perustulon määrittely olisi käytännössä hankalaa. Elämisen kustannukset ovat etelässä suuremmat kuin pohjoisessa. Miten mallista saataisiin muotoiltua tasapuolinen kaikkien kannalta?

"Vastikkeeton ajattelumalli ei ehkä ole paras vaihtoehto. Sosiaaliturvan pitäisi aina kannustaa työn tekemiseen", Juvonen muistuttaa.

Omien lasten hoitamisesta pitäisi kertyä eläkettä.

Osittaiselle perustulolle Juvonen näyttää kuitenkin varovaisesti vihreää valoa. Perustulo voi olla pesämunana silloin, kun se kannustaa työhön. Ainakin yrittäjille tarvittaisiin jokin turva niille ajoille, kun toiminta pyörii hiljaisemmin eikä tuloja juuri tule.

"Sellaisena se voisi olla ihanteellinen ja antaisi pohjatulon, mutta sen lisäksi pitäisi voida tehdä lyhyitä työsuhteita ja keikkoja."

Viilauksia eläkejärjestelmään

Jos työura jää katkonaiseksi, se näkyy myös eläkkeessä. Itsensä työllistäjistä osa maksaa pienintä mahdollista eläkevakuutusmaksua, jolloin työeläkettä ei kerry kovinkaan paljon. Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan jopa 43 % itsensä työllistäjistä arvioi maksavansa liian vähän eläkemaksuja.

Osmo Soininvaara ei näe yrittäjäeläkkeessä epäkohtia. Hänen näkökulmastaan ainut ero palkansaajan ja yrittäjän välillä on se, että yrittäjä näkee koko eläkemaksunsa suuruuden. Palkansaajalla osa maksusta näkyy omissa palkkatiedoissa ja osa jää työnantajan maksettavaksi.

"Samalla tavalla palkansaajalla eläkevakuutus on pois palkanmaksuvarasta. Ei voi olla niin, että palkansaajat kompensoivat yrittäjien sosiaaliturvaa", Soininvaara sanoo.

Arja Juvoselle kysymys eläkejärjestelmän uudistamisesta tuo ensimmäisenä mieleen yli 80-vuotiaiden, pelkän takuueläkkeen varassa sinnittelevien naisten pärjäämisen.

"Hintojen nousu ja arvonlisäveron suuruus aiheuttavat eniten ongelmia köyhille ja pienituloisille", Juvonen muistuttaa.

Juvonen laskisi yli 55-vuotiaiden ja alle 30-vuotiaiden eläkemaksuja. Maksujen alennusta voitaisiin kompensoida korottamalla helpommin työllistyvien ikäluokkien maksuja.

Osmo Soininvaara ehdottaa eläkejärjestelmään kahta muutosta. Molemmissa on kyse tasa-arvosta. Ensimmäinen liittyy omaisuuden tasaamiseen avioerotilanteessa. Kun avioliitto kariutuu, karttunut omaisuus jaetaan yleensä puoliksi. Soininvaaran mielestä myös eläkevarallisuus pitäisi puolittaa. Esimerkiksi Saksassa tehdään näin.

Toisaalta omien lasten hoitamisesta pitäisi kertyä kunnolla eläkettä. Se vahvistaisi erityisesti naisten asemaa, koska naiset jäävät edelleen hoitovapaalle ylivoimaisesti miehiä useammin.

"Eläketurva perustuu ketjukirjeeseen, jossa seuraava sukupolvi maksaa edellisten eläkkeet. Kukaan ei voi sanoa, että maksaa itse eläkkeensä. On ristiriitaista, jos seuraavan maksajasukupolven tuottamisesta ei makseta kunnollista eläketurvaa", Soininvaara perustelee. ▪

Arja Juvonen

- syntynyt 8.12.1967 Siilinjärvellä
- asuu Espoossa
- geronomi (AMK) eli sosiaali- ja terveysalan vanhustyön asiantuntija, vanhustenhoitaja ja perushoitaja
- perussuomalaisten kansanedustaja vuodesta 2011
- sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen 2011–2013
- Kelan valtuuston varajäsen

Nuoren kuntoutusrahaa saa yhä useampi

Kuntoutusrahan käyttö on kasvanut. Kasvun keskittymistä yhteen sairausryhmään selvitetään.

VILLE KOKKONEN
suunnittelija, Kela

KAROLIINA KOSKENVUO
erikoistutkija, Kela

NUOREN KUNTOUTUSRAHAA SAANEIDEN OSUUDET (%) IKÄRYHMITTÄIN (16–24-VUOTIAAT) VUOSINA 2005, 2008, 2011 JA 2013.

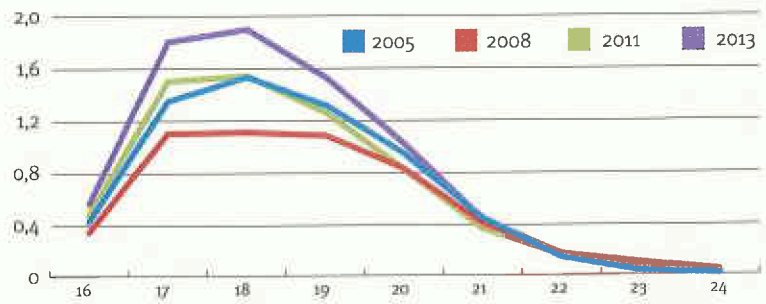

NUOREN KUNTOUTUSRAHAA SAANEIDEN OSUUDET (%) IKÄRYHMÄSSÄ 18-VUOTIAAT SAIRAUSPÄÄRYHMITTÄIN

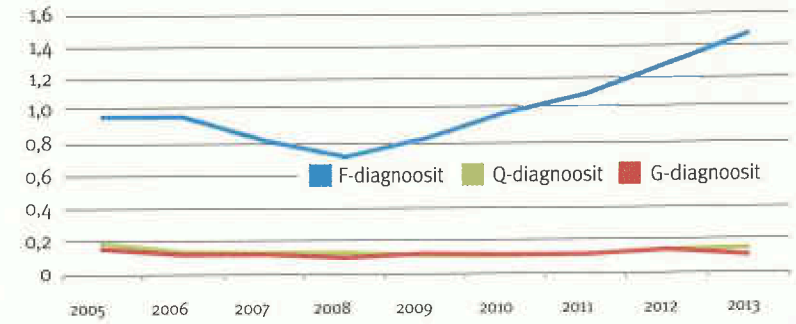

KELA ON MAKSANUT nuoren kuntoutusrahaa vuodesta 1999 alkaen. Tavoitteena on ollut turvata 16–18-vuotiaille vajaakuntoisille nuorille mahdollisuus ammatilliseen koulutukseen ja järjestää työkyvyttömyyseläkkeelle vaihtoehtoinen toimeentulon turva.

Nuorelle laaditaan kotikunnassa henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma. Kun nuori alkaa saada kuntoutusrahaa, ammatillisen kuntoutuksen tavoitteet saattavat olla vielä alustavia. Opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelman perusteella nuorelle voidaan maksaa kuntoutusrahaa riippumatta siitä, onko hänelle tehty jo varsinainen kuntoutuspäätös.

Vuonna 2002 nuoren kuntoutusrahan yläikäraja nostettiin 20 ikävuoteen. Käytännössä nuoren kuntoutusrahaa on maksettu myös tätä vanhemmille, jos koulutus tai muu kuntoutus on alkanut ennen ikärajan täyttymistä. Lakiin kirjattiin myös, että sen tavoitteena on edistää työllisyyttä. Vaikka nuori siirtyisi kuntoutuksen päätyttyä eläkkeelle, tavoite voi täyttyä, jos nuori voi koulutuksen ansiosta hankkia lisätuloja.

Nuoren tilanne arvioidaan kokonaisvaltaisesti

Kelan ammatillista kuntoutusta koskenut lakimuutos vuoden 2014 alussa vaikutti nuoren kuntoutusrahaan. Nyt nuorten vajaakuntoisuutta arvioitaessa pyritään sairausperusteiden lisäksi huomioimaan aiempaa laajemmin nuoren kokonaistilanne, kuten pitkittynyt työttömyys, koulutuksen ulkopuolelle jääminen tai taloudelliset vaikeudet.

Kasvu keskittyy yhteen sairausryhmään

Kun vuonna 2011 alettiin maksaa takuueläkettä, työkyvyttömyyseläkkeestä tuli saajalleen kuntoutusrahaa edullisempi. Vuoden 2015 tasossa vähimmäiseläke on 746,57 euroa ja vähimmäismääräinen kuntoutusraha 600,50 euroa. Vaikutus ei kuitenkaan näy nuoren kuntoutusrahan saajien määrissä, vaan ne ovat kasvaneet 2010-luvulla takuueläkkeestä huolimatta.

Käyttöasteen kasvu 2010-luvulla liittyy selvästi mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöihin (F-diagnoosit). Vuonna 2013 nuoren kuntoutusrahaa sai F-diagnoosin perusteella 1,47 % koko väestön 18-vuotiaista, kun vuonna 2008 vastaava osuus oli 0,73 %.

Nuoren kuntoutusrahan saajaosuuksien tarkastelu osoittaa, ettei kehitys johdu väestön ikärakenteen muutoksista. Kuntoutusrahan myöntämisedellytyksissäkään ei ole tapahtunut mitään sellaista, mikä selittäisi käyttöasteen viimeaikaisen kasvun. Tarkempi selvitys nuoren kuntoutusrahan käytön kehityksestä ja käyttöasteen kasvun keskittymisestä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden ryhmään on meneillään. ▪

Lähteet: Koskenvuo K, Hytti H, Autti-Rämö I. Alle 25-vuotiaiden nuorten työkyvyttömyys- ja kuntoutusetuuksien käyttö ajalla 1995–2008. Kuntoutus 2010;2: 34–43.

Koskenvuo K, Autti-Rämö I. Alle 25-vuotiaiden nuorten työkyvyttömyys- ja kuntoutusetuuksien käytön kehitys. Nettityöpapereita 50/2013. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 2013.

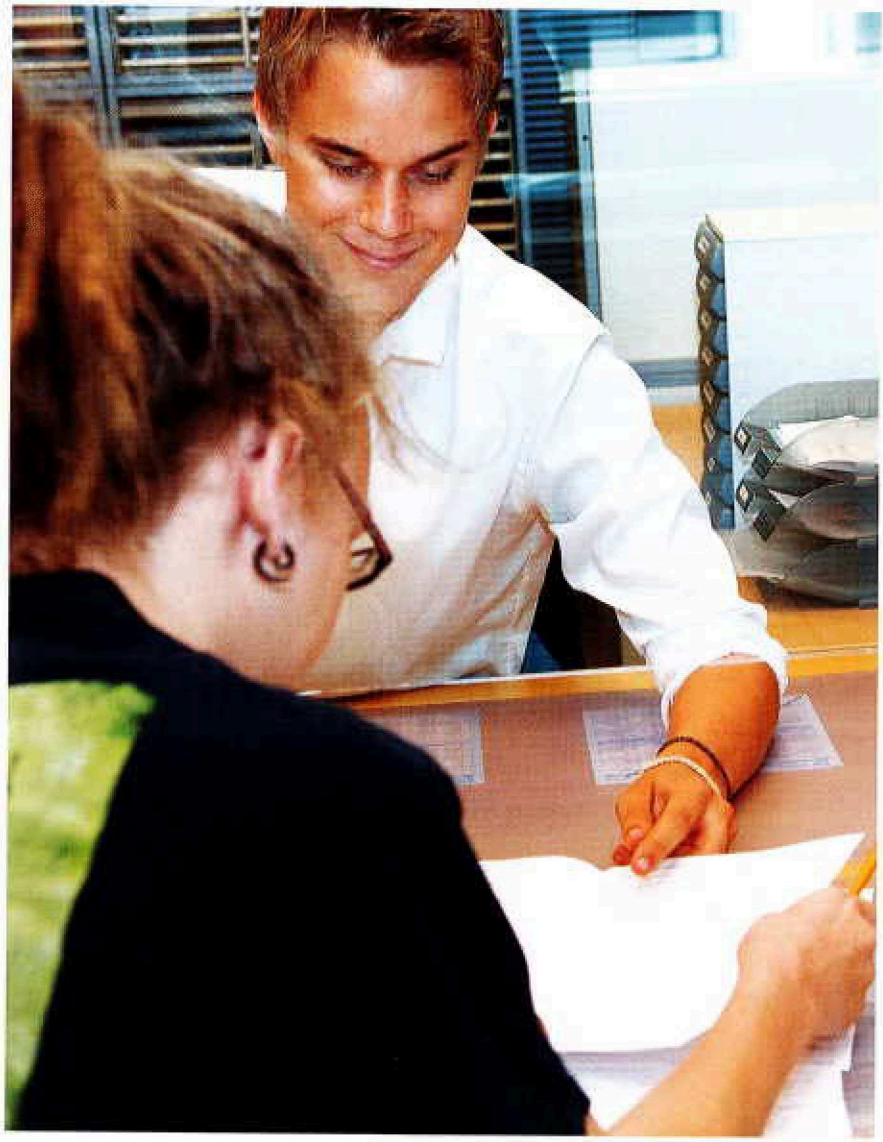

"Asiakkaat eivät useinkaan jaksa hakea apua eivätkä työllisty ilman järjestelmällistä tukea."

Yhteispalvelu auttaa pitkäaikaistyöttömiä

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu eli TYP käynnistyy valtakunnallisena tämän vuoden aikana.

TYÖTTÖMÄT TYÖNHAKIJAT saavat jatkossa samasta paikasta työ- ja elinkeinotoimistojen, kuntien ja Kelan työllistymistä edistävät palvelut. Palvelun järjestäminen tuli lakisääteiseksi tämän vuoden alusta.

"Työvoimapalvelujen yhteistyöstä on puhuttu vuosia, mutta nyt on aika toimia", iloitsee Kelan kuntoutusryhmän suunnittelija **Marjaana Pajunen.**

Hän on kiertänyt tammikuusta alkaen työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä Kuntaliiton edustajien kanssa kouluttamassa ja kertomassa uuden lain sisällöstä.

Työttömyyskierre poikki

Yhteispalvelussa työskentelevät monialaiset tiimit. Niissä ovat mukana kunnan terveydenhoitaja ja sosiaalityöntekijä, TE-toimiston psykologi ja TE-asiantuntija sekä Kelan kuntoutuskäsittelijä.

TYP-toiminnan asiakkaat ovat pitkäaikaistyöttömiä, joiden työllistymistä vaikeuttaa elämäntilanne. Siihen voi kuulua muun muassa sairauksia, velkaongelmia tai päihteiden käyttöä.

Työtön henkilö siirtyy TYP-palvelun asiakkaaksi viimeistään silloin, kun työmarkkinatukea on maksettu vähintään 300 päivää ja työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve. Asiakkaiden määräksi arvioidaan 40 000–50 000 henkilöä.

"Elämässä voi sattua kaikenlaista. Näillä ihmisillä on usein takanaan monivuotinen kierre, jossa ongelmat ovat kasaantuneet. He eivät useinkaan jaksa hakea apua eivätkä työllisty ilman järjestelmällistä tukea", Pajunen kuvailee.

Jokaiselle asiakkaalle tehdään työllistymissuunnitelma. Samalla arvioidaan muiden palvelujen tarve. Näitä voivat olla esimerkiksi työvoimapalvelut, sosiaalipalvelut, terveydenhoito tai kuntoutus. Kelan tehtävänä TYP:ssa on sulauttaa kuntoutuspalvelut osaksi työllistymissuunnitelmaa.

Hyvää palautetta

Pajusen mukaan lainmuutos on otettu ilahtuneesti vastaan, joskin resursointi on mietityttänyt tulevia työntekijöitä. Kela on päättänyt sijoittaa jokaiseen vakuutuspiiriin yhden kokopäiväisen työntekijän, joka keskittyy pääsääntöisesti TYP-palveluihin.

Työvoimapalvelujen yhteistyötä on ollut joissakin vakuutuspiireissä vuodesta 2002. Tulokset ovat olleet Pajusen mukaan erinomaisia. Paras hyöty tulee hänen mukaansa siitä, että asiakkaan ei tarvitse kulkea luukulta toiselle saadakseen apua. Palvelut voidaan heti sovittaa yhteen kaikkien toimijoiden kanssa ja asiakkaan tarpeiden mukaisesti.

Kaikki työllistymistä tukevat asiantuntijat ovat tietoisia toistensa päätöksistä. Aikaa ei kulu kyselyihin, perusteluihin ja odotteluun, vaan kaikki tarmo pystytään käyttämään asiakkaan auttamiseen. Lakisääteisyys varmistaa, että yhdenvertaiset palvelut ovat jatkossa saatavissa ympäri maan. ▪

Johanna Hytönen

KUVA KELA / NANA LITT

KOLUMNI

Työttömyysturvan sanktiot ovat tie tulottomuuteen

Tulottomien joukossa on myös lapsiperheitä.

NELISEN VUOTTA SITTEN kirjoitin *Sosiaalivakuutuksessa*, että tulottomien määrä on kasvanut. Tulottomaksi määritellään sellainen kotitalous, jossa asuvat henkilöt eivät saa mitään veronalaisia tuloja: ei työ- eikä pääomatuloja, ei veronalaisia sosiaalietuuksia, kuten työttömyysturvaa tai eläkkeitä.

Kelan asumistukirekisteriin kirjataan asumistukea saavien tulot melko tarkkaan. Rekisteritiedoista voidaan laskea myös kotitaloudet, joilla ei ole lainkaan asumistukeen vaikuttavia veronalaisia tuloja. Nämä ns. tulottomat kotitaloudet joutuvat elämään yleisen asumistuen ja toimeentulotuen varassa. Valtaosa on yhden henkilön talouksia, mutta joukossa on myös pariskuntia, yksinhuoltajia ja jopa lapsiperheitä.

Vuonna 2006 tuli voimaan laki, jonka mukaan pitkäaikaista työmarkkinatukea saavalta voitiin evätä työttömyysturva määräämättömäksi ajaksi, jos hänen katsottiin toimivan moitittavasti. Moitittavaa toimintaa oli aiheeton kieltäytyminen tarjotusta työstä tai työvoimapoliittisista toimista. Myös nuorten ns. koulutuspakko johtaa usein tulottomuuteen. Koulutuspakko tarkoittaa sitä, että ammattikoulutusta vailla olevalla nuorella tai nuorella, joka ei hakeudu koulutukseen, ei ole oikeutta työttömyysturvaan.

> Myös nuorten ns. koulupakko johtaa usein tulottomuuteen.

Tulottomien kotitalouksien lukumäärä on ollut vuosina 2010–2013 keskimäärin noin 23 000. Tämä tarkoittaa jopa 28 000:ta vailla tuloja elävää ihmistä. Kesäkausina lukua suurentavat opiskelijat, joilla ei ole oikeutta opintotukeen.

Kasvu kymmenen vuoden takaisesta tilanteesta on merkittävä. Vuosina 2004 ja 2005 vastaavat lukumäärät olivat suunnilleen 10 000 ja 12 000.

Uusimmat tiedot vuosilta 2013 ja 2014 viittaavat siihen, että tulottomien lukumäärä on vähentynyt muutamalla tuhannella. Työttömyys ja työttömyydestä aiheutuvat toimeentulovaikeudet ovat kuitenkin tänä aikana lisääntyneet.

Laskun voi selittää työttömyysturvalain muutoksilla. Vuoden 2012 heinäkuun alusta lähtien työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien määräajaton sanktio, ns. ikuinen karenssi kumottiin. Uudistettu karenssi voi kestää enintään viisi vuotta ja siihen tarvitaan "toistuva moitittava menettely" kuuden kuukauden aikana. Ns. työssäoloehto, joka palauttaa oikeuden työttömyysturvaan, on lyhentynyt viidestä kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Toisaalta karenssiuhka koskee kaikkia työttömyysturvan saajia eli sitä ei ole enää rajoitettu pitkäaikaisiin tuensaajiin.

Hallituksen esityksessä muutosta perusteltiin tutkimuksella Työmarkkinatuen aktivoinnin vaikutukset. Sen mukaan työmarkkinatuen lakkautusuhka ei aktivoi työnhakuun eikä osallistumiseen työllistymistä edistäviin palveluihin.

Tutkimustieto on siis muuttanut lainsäädäntöä järkevämpään suuntaan. Tosin tietoa työttömyysturvan karenssien soveltamisesta ja vaikutuksista on edelleen melko vähän saatavilla.

Marja Pajukoski suhtautuu artikkelissaan Työttömän aktivointi, taloudelliset sanktiot ja oikeuskäytäntö (*Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja 2012*) varsin kriittisesti muutoksenhakuelimen eli työttömyysturvalautakunnan harjoittamiin tiukkoihin tulkintoihin. Kohtuus on harvoin sanktiota lieventävä tai muutosvaatimusta tukeva peruste. Lautakunnan noudattamista periaatteista ei myöskään ole julkista tietoa.

Sanktioiden on todettu aiheuttavan suuttumusta, hankaloittavan luottamuksellista asiakas-viranomaissuhdetta ja passivoivan asiakkaita entisestään. Näin on arvioitu esimerkiksi vuoden 2010 *Sosiaalibarometrissa*.

Oikeusoppineille ja sosiaali- ja taloustutkijoille työttömyysturvan ja toimeentulotuen sanktiojärjestelmässä riittäisi edelleen tutkittavaa. Tulottomuuden suorista ja välillisistä vaikutuksista puhumattakaan. ▪

Pertti Honkanen
Johtava tutkija, VTT/Kelan tutkimusosasto

Hoitovapaa syö äidin eläkettä

Perhevapaiden tasaisempi jakaminen naisten ja miesten kesken tasoittaisi aikanaan myös eläke-eroja.

KOTONA LAPSIA HOITAESSA vietetyt vuodet nakertavat erityisesti naisten eläkkeitä. Kotiäitiys voi vaikuttaa naisen eläkkeeseen myös epäsuorasti, jos ura- ja palkkakehitys hidastuvat palkattoman kotityön vuoksi.

"Kotihoidon tuella vietetty aika pienentää töissä käyvän työeläkettä. Sen sijaan äitiys- ja vanhempainrahakaudet eivät heikennä eläketurvaa vaan kerryttävät eläkettä saman verran kuin töissä käynti", tiivistää kehityspäällikkö **Marjukka Hietaniemi** Eläketurvakeskuksesta.

Kolme vuotta hoitovapaalla, 100 euroa pienempi eläke

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakausilta eläkettä kertyy 17 %:lla korotettuna siitä palkasta, josta päiväraha on laskettu. Vanhempainrahaa maksetaan yleensä siihen asti, kun lapsi on noin kymmenen kuukauden ikäinen.

Kotihoidon tuen ajalta eläkettä kertyy saman verran kuin jos olisi töissä 713,68 euron palkalla. Summa on kaikille sama eikä riipu tuloista.

"Suomalaisten keskipalkka on reilut 3 000 euroa. Summa, josta eläke lasketaan kotihoidon tuen aikana, on siis noin viidennes keskipalkasta. Vuonna 2005, kun tämä säädettiin, se oli noin neljänneksen. Rajamäärät nousevat kuitenkin hitaammin kuin ansiotaso", Hietaniemi huomauttaa.

Laskelmien mukaan noin 3 000 euroa tienaavalla yksi vuosi kotihoidon tuella pienentäisi tulevaa eläkettä noin 35 euroa kuukaudessa. Kolme vuotta kotihoidon tuella merkitsisi jo 100 euroa pienempää eläkettä.

Marjukka Hietaniemen mukaan perhevapaiden ajalta kertyvät eläkkeet ovat Suomessa pienemmät kuin monissa muissa Euroopan maissa.

"Kyllä meillä olisi vielä parantamisen varaa. Esimerkiksi Ruotsissa eläkettä kertyy 48 kuukauden ajalta lapsen syntymän jälkeen ja sen suuruus on vähintään 75 % maan keskipalkkatasosta", Hietaniemi huomauttaa.

Perhepolitiikalla vaikutusta eläkkeisiin

Lasten hankkiminen pienentää erityisesti naisten eläkkeitä, sillä kotihoidon tuen saajista lähes 95 % on naisia. Kotona vietetyt vuodet voivat myös hidastaa naisten ura- ja palkkakehitystä ja pienentää näin eläkekertymää. Lama-aikoina hoitovapaa voi olla naiselle myös vaihtoehto työttömyydelle.

Kelan erikoistutkija **Karoliina Koskenvuo** muistuttaa, ettei naisten ja miesten eläkkeitä voi vertailla ottamatta huomioon koko perhepolitiikkaa.

"Perhepolitiikalla ohjaillaan perheiden valintoja: kuka lapsia hoitaa kotona ja miten pitkään. Eläkkeiden näkökulmasta merkitystä on myös sillä, millä vuosikymmenellä lapsia on saanut, sillä säädökset ovat muuttuneet vuosien varrella", Koskenvuo sanoo.

Koskenvuo tutkii parhaillaan perhevapaiden vaikutusta eläkkeeseen. Viimeksi suuri uudistus eläkkeisiin tehtiin vuonna 2005. Sitä ennen perhevapaiden ajalta kart-

KUVA: HANNU PALONIEMI

Karoliina Koskenvuo ja Marjukka Hietaniemi arvioivat, että perhe-eläkkeitä uudistetaan lähivuosina. Se voi heikentää naisten asemaa entisestään, ellei sitä paranneta muulla tavoin.

tui eläkettä vain, jos palkaton aika oli alle vuoden ja perhevapaalla ollut palasi takaisin samaan työsuhteeseen.

"Esimerkiksi pätkätyöläiselle tai pidempään kotona olleelle ei kertynyt perhevapaiden ajalta lainkaan eläkettä", Koskenvuo huomauttaa.

Naisen työeläke-euro on 65 senttiä

Viime vuosina isiä on houkuteltu kotiin esimerkiksi pidentämällä isille korvamerkittyjä vapaita. Isien osuus kotihoidon tuen saajista on kuitenkin pysynyt yli vuosikymmenen lähes ennallaan, noin viidessä prosentissa.

Perhevapaiden jakaminen tasaisemmin naisten ja miesten kesken tasapainottaisi vapaiden vaikutusta sukupuolten välisiin eläke-eroihin.

Naisten ja miesten välisiä palkkaeroja koskevan tunnetun laskelman mukaan naisen euro on 80 senttiä, mutta työeläkkeessä sukupuolten välinen ero on vielä suurempi. Miehen työeläke-euro on naisella vain 65 senttiä. Kansaneläke ja perhe-eläke kuitenkin tasoittavat eroa.

Kansaneläkettä saa, jos työeläke jää yksin asuvalla noin 1300 euroon kuukaudessa. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja lapsille puolison tai huoltajan kuoltua. Leskeneläkkeen saajista suurin osa on naisia, sillä naiset elävät miehiä pidempään.

Marjukka Hietaniemi ja Karoliina Koskenvuo arvioivat, että paineet perhe-eläkkeiden uudistamiseksi kasvavat lähivuosina.

"Perhe-eläkettä on kritisoitu siitä, ettei se enää vastaa nykyaikaisia perhemalleja. Perhe-eläkkeen heikentäminen vaikuttaisi erityisesti naisiin, ja silloin olisi syytä pohtia, pitäisikö naisten asemaa eläkkeissä parantaa jollakin muulla tavalla", Hietaniemi toteaa. ▪

Laura Kosonen

Henna Buskin mielestä on syytä tutkia tarkemmin, ovatko sanktiot paras tapa työllistymiseen.

Sanktiot vaikuttavat työllistymiseen

Työttömyysturvalakiin on viime vuosina liitetty uusia sanktioita. Tuoreen väitöskirjan mukaan muutokset näyttävät oikeansuuntaisilta, joskaan vaikutusten kestosta ei vielä ole näyttöä.

TALOUSTIETEILIJÄ **Henna Busk** perehtyi väitöskirjassaan alueeseen, jota ei juuri aiemmin ole tutkittu. Hän käytti materiaalina työttömien työnhakijoiden kokemuksia ja heille myönnettyjä etuuksia sekä niihin liittyviä sanktioita vuosilta 2003–2009. Buskin artikkeliväitöskirja tarkastettiin loppuvuodesta Jyväskylän yliopistossa.

Sanktiot kannustavat työllistymään

Työtön työnhakija voi menettää oikeutensa työttömyysturvaetuuteen, jos hän kieltäytyy itselleen sopivasta työstä tai työvoimapoliittisesta koulutuksesta. Sanktio on määräaikainen ja voi kestää 30 päivästä 150 päivään sen mukaan, millä perusteella se on asetettu.

Henna Buskin väitöstutkimuksen mukaan sanktioilla on vaikutusta ja ne edistävät työllistymistä. Myönteinen vaikutus tosin näyttäisi riippuvan etuudesta ja sanktion pituudesta. Vaikutus oli sitä suurempi, mitä pidempi etuuden menetys oli uhkana.

Sanktiot näyttäisivät lisäksi tehoavan nimenomaan työmarkkinatukeen oikeutettuihin henkilöihin. Ansiosidonnaista päivärahaa saaviin pakotteet eivät vaikuttaneet yhtä paljon.

"Tuloksia selittää osaltaan se, että työmarkkinatuella oleville henkilöille voi langeta sanktioita useammin kuin ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa saaville. Työmarkkinatukea saavien sanktiot ovat usein myös kestoltaan pidempiä. Ansiosidonnaiseen päivärahaan oikeutetuille pitäisi siis ehkä olla erilaiset sanktiot", Busk tulkitsee.

Jatkotutkimukselle tarvetta

Tutkimus jättää avoimeksi kiinnostavia kysymyksiä. Väitöskirjassa ei esimerkiksi ole selvitetty sitä, kuinka pitkiä sanktioiden kannustamat työsuhteet ovat tai minkälainen on työllistyneiden ja työvoimakoulutettujen palkkakehitys.

"Pitkäaikaistyöttömien on selvästi vaikeampi työllistyä, ja ajoittainenkin työssäolo helpottaa työnsaantia. On kuitenkin syytä tutkia asiaa tarkemmin ja selvittää, ovatko sanktiot oikea menetelmä työllistämiseen", Busk jatkaa.

Buskin mukaan on mahdollista, että nopean työllistymisen paine voi lyhentää työsuhteen kestoa tai heikentää palkkakehitystä.

Verkkopalvelu tehosi kaupungeissa

Busk totesi tutkimuksessaan myös, että julkisen työnvälityksen verkkopalvelu on hieman parantanut työpaikkojen täyttämistä. Tutkimuksessa oli käytössä aineistoa vuosilta 2002–2003.

Näinä vuosina alueelliset erot verkkopalvelun tehossa olivat suuria, ja verkkopalvelun edullinen vaikutus näkyi lähinnä kaupungeissa. Busk arvelee, että tämä johtuu väestön ikärakenteesta ja toimialojen jakautumisesta alueellisesti. Tiettyjen toimialojen, kuten paperiteollisuuden tai informaatioteknologian, vaikutus työllisyyteen ja rekrytoinnin onnistumiseen saattaa olla alueellisesti hyvinkin suuri. Busk arvelee, että verkkopalvelun merkitys työllistymisessä voi olla nyt jo suurempi kuin tutkimusvuosina. ▪

Johanna Hytönen

LUE LISÄÄ › KTT Henna Buskin taloustieteen väitöskirja "Search in the labour markets. Empirical evidence of the role of technology and sanctions" tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 14.11.2014

KUVA: JUUSO PALONIEMI

KUNNAN PALVELUT OMAISHOIDON TUKENA: ERI PALVELUJEN KÄYTTÖ JA TARVE.

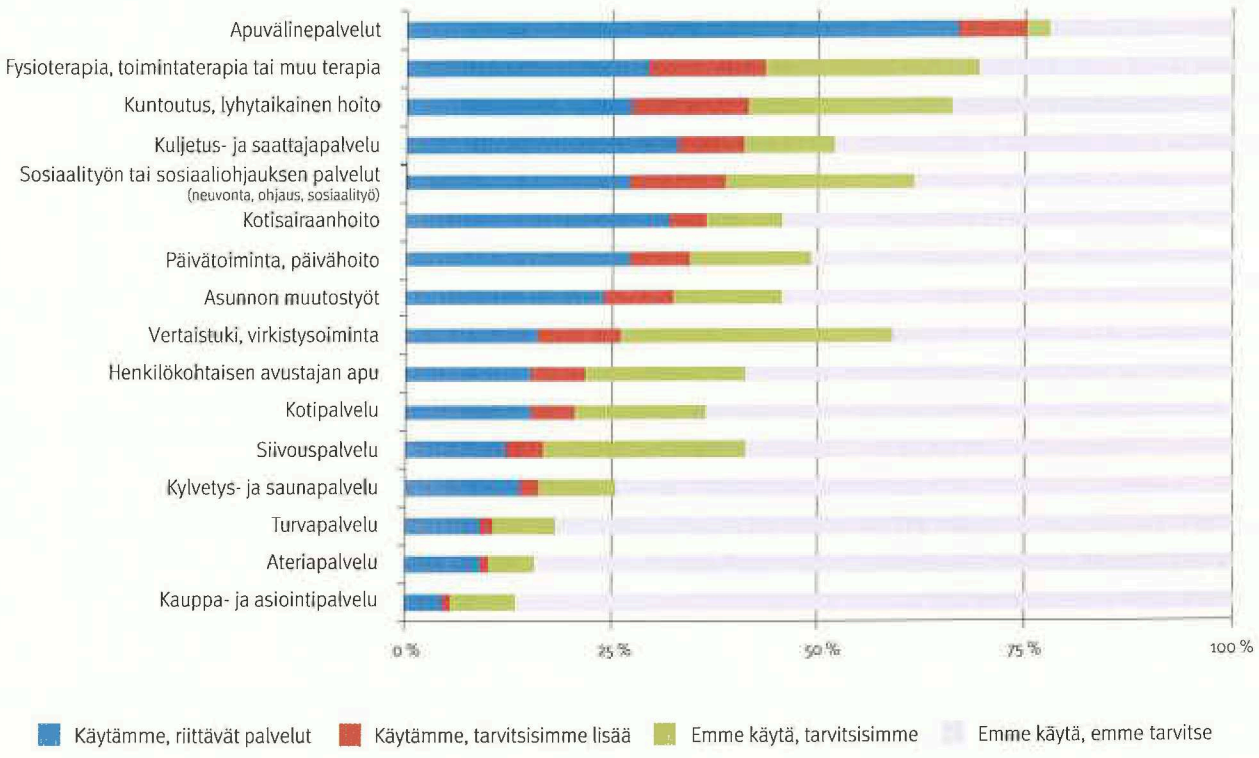

Lähde: Kelan omaishoitotutkimus 2014, vastaushetkellä omaishoitajana toimineet (n = 1 343).

Omaishoitaja jaksaa vain jos saa tukea

Omaishoitoa tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän. Palveluiden järjestäminen hoitajille hyödyttää kaikkia osapuolia.

PÄIVI TILLMAN
tutkija,
Kelan tutkimusosasto

LAURA KALLIOMAA-PUHA
ma. osastopäällikkö,
Kelan tutkimusosasto

HENNAMARI MIKKOLA
ryhmäpäällikkö,
tutkimusprofessori,
Kelan tutkimusosasto

KELA TEKI KESÄLLÄ 2014 kyselytutkimuksen 4 000 viralliselle omaishoitajalle. Tiettävästi kyseessä oli ensimmäinen valtakunnallisesti kattava tiedonkeruu omaishoitajista. Omaishoitajat vastasivat kyselyyn poikkeuksellisen ahkerasti. Varsinaisten kysymysvastausten lisäksi saimme yli 1 000 avovastausta, joissa omaishoitajat halusivat omin sanoin purkaa tuntojaan ja tehdä kehittämisehdotuksia.

Kyselyn tavoitteena oli kuvata omaishoitajien ja omaishoitoperheiden tilannetta. Kysyimme muun muassa omaishoidon tuesta, vapaista sekä niiden käytöstä, palvelujen ja etuuksien käytöstä, palvelutarpeesta ja taloudellisesta tilanteesta sekä omaishoitajan jaksamisesta.

Toimivat palvelut ovat omaishoidon edellytys

Omaishoito on sosiaaliturvan näkökulmasta kokonaisuus, joka koostuu omaishoitajalle maksettavasta rahallisesta korvauksesta, omaishoidettavan ja -hoitajan saamista

kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä omaishoitajan vapaapäivistä. Kyselyyn vastanneiden omaishoitajien arvion mukaan kaksi kolmesta hoidettavasta tarvitsisi ympärivuorokautista hoitopaikkaa, jos omaishoitoa ei olisi. Siten omaishoito korvaa usein laitoshoitoa tai muuta vastaavaa hoitoa.

Omaishoito on usein raskasta ja vaativaa, minkä vuoksi omaishoidon tueksi kotiin järjestettävät palvelut ovat tärkeitä – ja usein omaishoidon edellytys. Moni vastaaja otti esille sen, että palveluiden saaminen vaatii huomattavasti työtä varsinaisen hoitotyön lisäksi. Omaishoidon alkaessa tehdään hoito- ja palvelusuunnitelma, mutta sittemmin omaishoitoperhe on apua tarvitessaan käytännössä pitkälti omien voimiensa ja taitojensa varassa. Omaishoitajat kuvailivat tilannettaan muun muassa näin.

"Vaikka on mahdollisuuksia saada ulkopuolista apua, niin se on aika muodollinen, päätösten teko kestää ja vaatii aikaa + papereiden täyttämistä."

Aiemmat tutkimukset osoittavat, että omaishoitajille tarjotut palvelut eivät useinkaan ole niitä, joita omaishoitoperheissä tarvittaisiin. Tunnetuin epäkohta on omaishoitajien vapaiden järjestäminen. Kolmannes vastaajista, joille oli myönnetty kolme vapaapäivää kuukaudessa, ilmoitti, ettei ole käyttänyt vapaitaan. Neljännes oli käyttänyt vain osan vapaapäivistään. Syynä oli usein se, että hoidettava vastustaa ja aina hoitaja itsekään ei koe vapaata tarpeelliseksi. Kolmen päivän vapaasta voi myös mennä huomattava osa sijaishoitopaikkaan siirtymiseen.

Sijaishoitaja pankista?

Väsynyt omaishoitaja ei jaksa hoitaa, ei ainakaan hyvin. Vuodesta 2011 lähtien omaishoitajan lomien ajaksi on sijaisomaishoitajaksi voitu palkata perheen läheinen. Tämä on toiminut hyvin – kotiin tullut tuttu hoitaja kelpaa niin hoidettavalle, omaishoitajalle kuin kunnallekin. Kaikilla ei kuitenkaan ole lähipiirissään sopivia hoitajaehdokkaita. Kunnissa onkin ideoitu sijaishoitajapankkeja. Tämän idean soisi yleistyvän.

Kyselyssä korostui palvelujen välttämättömyys: Jos omaishoitajan kokemaa palvelujen tarvetta ei huomioida, kuormittumisen riski kasvaa. Hyvä palvelujen suunnittelu ja niiden ajoittaminen yhdessä omaishoitajan kanssa parantavat olennaisesti omaishoitotilannetta.

Yksi ihminen auttamassa

Asiakkaan ja palvelujen parempaa kohtaamista voidaan auttaa palveluohjauksella, jossa asiakas ja viranomainen pyrkivät yhdessä löytämään parhaat palvelut juuri kyseiselle asiakkaalle. Kyselyymme vastanneista omaishoitajista vain 57 % ilmoitti saaneensa palveluohjausta. Moni kaipasi etenkin sitä, että olisi yksi yhdyshenkilö, joka auttaisi.

"Alusta asti pysyvä tukihenkilö, mieluusti terveys- ja sosiaaliasiat tunteva. Hoitaisi lääkäriyhteydet ja neuvoisi etuuksien hakemisessa."

Uudessa sosiaalihuoltolaissa puhutaan omatyöntekijästä. Samoin vanhuspalvelulaki uskoo yhden ihmisen malliin: "Jos iäkäs henkilö tarvitsee apua palveluihin liittyvissä asioissa, hänelle on nimettävä vastuutyöntekijä".

> Omaishoitajille tarjotut palvelut eivät useinkaan ole niitä, joita perheissä tarvittaisiin.

Myös Kela on viime vuosina kehittänyt henkilökohtaista palvelua. Jos hoidettavana on monia tai monimutkaisia asioita, kannattaa tehdä ajanvaraus Kelan toimistoon tai puhelinpalveluun.

Tietyille ryhmille on lisäksi kohdennettuja palveluja: henkilökohtaista Kela-neuvontaa ja työkykyneuvontaa.

Harvempaa hakemista

Myös tiuhaan tapahtuva etuuksien edellytysten tarkistaminen väsyttää. Näin kuvaa lapsen omaishoitaja.

"Joka vuosi vammaistuki ja kuntoutushakemukset, sairaalakäynnit, terapeuttien ohjauskäynnit, päiväkotipalaverit ja muut tapaamiset vaikeuttavat työssäkäyntiä huomattavasti. OH-tuki on myönnetty toistaiseksi voimassaolevana mutta helpottaisi, jos myös vammaistuki- ja kuntoutuspäätökset annettaisiin kertahakemalla esim. kahdeksi vuodeksi."

Pohdimme, voisiko etuuksia myöntää pidemmäksi aikaa sellaisiin sairauksiin tai vammoihin, jotka eivät parannu, tai tarpeisiin, joiden tiedetään kestävän kauan. Tämä helpottaisi paitsi hakijaa, myös toimeenpanijaa, kuten kuntaa tai Kelaa. Omaishoitoperheissä osataan varmasti myös arvostaa pysyvyyttä, jota pidemmäksi aikaa myönnetyt palvelut ja etuudet tuovat.

Tulevina vuosina ikäihmisten määrä kasvaa entisestään. On entistä tärkeämpää, että palvelut ja niiden tarvitsijat kohtaavat. Mitä vähemmän meillä on käyttää aikaa ja rahaa tarvitsijaa kohti, sitä välttämättömämpää on, että annetaan oikeanlaisia palveluja oikeaan aikaan. Palvelujen ja tarvitsijoiden oikea-aikainen kohtaaminen on paitsi inhimillisesti myös taloudellisesti järkevää resurssien käyttöä. ▪

Juntunen K ja Salminen A-L. Mikä omaishoitajaa kuormittaa? Omaishoitajien jaksaminen ja tuen tarve COPE-indeksillä mitattuna.
Mattila Y, Kakriainen T. Kunnat arvioimassa omaishoitoa – kuntien omaishoidontuen työntekijöiden näkemyksiä omaishoitojärjestelmän toimivuudesta ja kehittämistarpeista.
Teoksessa Tillman P, Kalliomaa-Puha L, Mikkola H, toim. Rakas mutta raskas työ. Kelan omaishoitohankkeen ensimmäisiä tuloksia. Helsinki: Kela, Työpapereita 69, 2014.
Raivio M, Eloniemi-Sulkava U, Saarenheimo M, Laakkonen M-L, Pietilä M, Pitkälä K. Suomalaisten omaishoitajien kokemuksia palveluista – valtakunnallinen kyselytutkimus Alzheimerin tautia sairastavien henkilöiden puolisoille. Julkaisussa: Eloniemi-Sulkava U, Saarenheimo M, Laakkonen M-L, Pietilä M, Savikko N, Pitkälä K, toim. Omaishoito yhteistyönä. Iäkkäiden dementiaperheiden tukimallin vaikuttavuus. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto, Geriatrisen kuntoutuksen kehittämishanke, tutkimusraportti 14, 2006: 57-67.
Tillman P, Kalliomaa-Puha L, Mikkola H, toim. Rakas mutta raskas työ. Kelan omaishoitohankkeen ensimmäisiä tuloksia. Helsinki: Kela, Työpapereita 69, 2014: 69–79.

Vanhuspalvelulaki – Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012
Laki omaishoidon tuesta 318/2011
Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Omaishoitajakyselyn tuloksia on esitelty myös seminaarissa, jonka esitykset löytyvät internetistä (www.kela.fi/omaishoitoseminaari).

Kelan asiakaspalveluun voi tehdä ajanvarauksen:
www.kela.fi/ajanvaraus
Lisää Kelan kohdennetuista palveluista:
www.kela.fi/erityispalvelut

Narkolepsialasten perheet saivat kursseilta vertaistukea

SOPEUTUMISVALMENNUSKURSSEISSA on myös kehittämisen varaa. Ne eivät esimerkiksi pystyneet vastaamaan asiantuntijatiedon tarpeeseen.

Suomessa varauduttiin maailmanlaajuisesti leviävään sikainfluenssaan aloittamalla lokakuussa 2009 Pandemrix-rokotukset väestön suojaamiseksi. Helmikuussa 2010 diagnosoitiin ensimmäinen päiväaikaista nukahtelua aiheuttava narkolepsiasairaus lapsella, joka oli saanut Pandemrix-rokotuksen.

Kela on järjestänyt narkolepsiaan sairastuneille lapsille ja nuorille sopeutumisvalmennuskursseja. Nyt julkaistavassa tutkimuksessa on selvitetty, mitkä olivat sairastuneiden ja heidän perheidensä tarpeet ja odotukset sekä miten hyvin kurssit pystyivät vastaamaan niihin. Tutkimusaineisto on kerätty kevään 2012 ja syksyn 2013 välisenä aikana. Tutkimuksen toteuttivat yhteistyössä Kelan tutkimusosasto, Lapin yliopisto ja Suomen Mielenterveysseura.

Narkolepsiaan liittyvää päiväaikaista nukahtelua, käyttäytymisen muutoksia ja keskittymisen vaikeuksia esiintyi lähes kaikilla tutkimukseen osallistuneilla lapsilla ja nuorilla. Muistin ja oppimisen vaikeuksia sekä katapleksiaa oli yli puolella ja harhaaistimuksia noin kolmanneksella.

Erityisesti käyttäytymisen ja mielialan muutokset vaikuttivat koko perheen arkeen. Vanhemmat olivat huolissaan nuoren tulevaisuudesta, omien auttamiskeinojensa riittävyydestä, sisarusten voinnista ja omasta jaksamisestaan. Lapsen sairastuminen narkolepsiaan olikin koko perheen kriisi, ja moni perhe tarvitsi runsaasti psykososiaalista tukea.

Perheiden odotukset painottuivat vertaistuen saamiseen, missä sopeutumisvalmennuskurssit vastasivat hyvin odotuksiin. Enemmistö koki saaneensa jonkin verran etäisyyttä arkisiin huoliin, tukea tunteiden käsittelyyn ja lapsen tai nuoren vahvuuksien tunnistamiseen. Sen sijaan asiantuntijatiedon ja ammatillisen psykososiaalisen tuen tarpeeseen kurssit eivät pystyneet vastaamaan.

Todettiin, että kurssien tavoitteita tulee tarkentaa. Asiantuntijatiedon vahvistaminen, mahdollisuus yksilöllisten työmenetelmien valintaan, ennakkoinformaation lisääminen sekä Kelan ja palveluntuottajan välisen yhteistyön kehittäminen auttaisivat vastaamaan kuntoutujien tarpeisiin. Yleisemmin todettiin, että palveluiden hankinnassa on huomioitava pienten sairausryhmien ja erityistilanteiden tarpeet. ▪

SUURIN OSA JULKAISUISTAMME (PDF) ON LUETTAVISSA HELPOSTI MYÖS TABLET-TIETOKONEILLA! WWW.KELA.FI/TUTKIMUS › JULKAISUT

Julkaisu: Autti-Rämö I, Kippola-Pääkkönen A, Valkonen J, Tuulio-Henriksson A, Härkäpää K. Narkolepsiaan sairastuneiden lasten ja nuorten perheiden arki ja sopeutumisvalmennuskurssilta saatu tuki. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 90, 2015. ISBN 978-951-669-962-5 (nid.), 978-951-669-963-2 (pdf).

SITAATTI KIRJASTA

"Kilpailuttaminen ei ole oikea tapa järjestää erityiselle kohderyhmälle poikkeuksellisessa tilanteessa suunnattuja palveluja."

UUSIMMAT TILASTOJULKAISUT

Kelan sairausvakuutustilasto
Matkakorvausten määrä on vähentynyt. Vuonna 2013 Kela korvasi 5,3 miljoonaa yhdensuuntaista matkaa sairaanhoitoon. Määrä on 10,6 % vähemmän kuin vuonna 2012. Matkakorvauksia maksettiin 673 800 henkilölle yhteensä 294 milj. euroa. Edellisestä vuodesta korvauksia saaneiden määrä väheni 4,6 % ja maksettujen korvausten määrä 1,4 %.

UUSIMMAT TILASTOKATSAUKSET

Yleisen asumistuen tilastokatsaus
Yleistä asumistukea saavien ruokakuntien määrä kasvoi edelleen vuonna 2014. Joulukuussa 2014 saajaruokakuntia oli 206 100, mikä on 7 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Asumistukea saavista ruokakunnista yli puolet (55 %) oli yhden hengen vuokralla asuvia ruokakuntia.

UUSIMMAT TUTKIMUSJULKAISUT

Martikainen L, Rainò P. Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten ja nuorten kuntoutus- ja tulkkauspalvelujen toteutuminen ja tarve tulevaisuudessa. Selosteita 89
Humanistisessa ammattikorkeakoulussa tehdyssä tutkimuksessa selvitettiin sisäkorvaistutteen saaneiden lasten ja nuorten avustus- ja tulkkauspalveluiden käyttöä, tulkkauskieliä ja -menetelmiä, kuntoutusta sekä näiden palveluiden kehittämistarpeita. Erityisen hyödyllisiksi osoittautuivat puheterapia sekä kuntoutuksesta saatu vertaistuki muilta samassa tilanteessa olevilta.

Niemelä M, Pajula H. Kansalaisten ja yhteistyökumppanien mielikuvat ja arviot Kelan toiminnasta 2000-luvulla. Selosteita 88
Kelan tutkimusosaston TNS Gallupilla teettämässä kattavassa kansalaiskyselyssä parhaat arviot saa Kelan toimistoissa saatu palvelu. Kela mielletään luotettavaksi mutta yhä myös vanhakantaiseksi organisaatioksi. Kelassa asioineet antavat vuodesta toiseen jonkin verran korkeampia arvosanoja kuin ne, jotka eivät ole ainakaan viimeisen vuoden aikana asioineet Kelassa.

Karttunen A ym. Elämänlaadun ja toimintakyvyn muutokset ikääntyneillä aivoverenkiertohäiriön sairastaneilla kävelyn ja käden tehostetun käytön kuntoutuksen aikana. Selosteita 87
Tutkimuksessa selvitettiin 65–85-vuotiaiden aivoverenkiertohäiriön sairastaneiden kävely- ja käsikuntoutuksen aikana tapahtuneita muutoksia elämänlaadussa ja toimintakyvyssä.

(jatkuu seuraavalla sivulla) >>

Tulosten perusteella ikääntynyttä aivoverenkiertohäiriön sairastanutta kannattaa kuntouttaa kävelyn, halvaantuneen yläraajan käytön sekä päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen parantamiseksi laitos- ja avomuotoisesti.

Autti-Rämö I, Bogdanoff P. Lasten omaishoitajien kuntoutustarve. Työpapereita 71
Lastenneurologien, lastenlääkärien ja kehitysvammalääkärien yhdistysten jäsenille kohdistettu kysely osoitti, että lastaan hoitavien omaishoitajien kuormittuneisuus on jäänyt vähälle huomiolle.

Ylönen V. Nuorten toimeentuloturvan taso ja käyttö. Selosteita 86
Tutkimuksessa arvioitiin nuorten toimeentuloturvan riittävyyttä. Nuorten toimeentulo koostuu useista lähteistä, mutta tulotaso saattaa silti jäädä matalaksi. Monella nuorella toimeentuloturvaetuudet ovat pääasiallinen toimeentulon lähde. Tehdyissä laskelmissa asumismenot nousivat keskeiseksi syyksi toimeentuloturvan riittämättömyyteen.

Tjurin I. Kelaa venäjäksi. Keskustelunanalyyttinen tutkimus venäjänkielisestä vuorovaikutuksesta Kelassa. Työpapereita 70
Työpaperi on lyhennelmä pro gradu -tutkielmasta, jossa on tarkasteltu venäjänkielisten asiakkaiden ja palveluneuvojan välistä tavanomaista vuorovaikutusta Kelan asiakaspalvelussa.

Ekholm E, Teittinen A. Vammaiset nuoret ja työntekijäkansalaisuus. Osallistumisen esteitä ja edellytyksiä. Tutkimuksia 133
Kelan rahoittamassa ja Kehitysvammaliitossa tehdyssä tutkimuksessa on tarkasteltu vammaisten nuorten aikuisten pääsyä työelämään, sen esteitä ja edellytyksiä. Tutkimuksen perusteella työllistymistä edistävät mm. hyvä koulutus, opintojen aikainen työharjoittelu ja muu työkokemus, nuorten oma rohkeus ja aktiivisuus sekä työllistymistä ja työntekoa tukevat palvelut, välittävät organisaatiot ja työhönvalmennus.

Tillman P, Kalliomaa-Puha L, Mikkola H, toim. Rakas mutta raskas työ. Kelan omaishoitohankkeen ensimmäisiä tuloksia. Työpapereita 69
Julkaisu koostuu haastattelututkimuksesta kuntien omaishoidon parissa työskenteleville työntekijöille, rekisteritutkimuksesta vuonna 2012 ns. virallisena omaishoitajana olleiden hoitopalkkioista ja tuloista sekä kyselytutkimuksesta vuonna 2012 omaishoitajana olleille.

Häkkinen A, Korniloff K, Aartolahti E, ym. Näyttöön perustuva tuki- ja liikuntaelinsairauksien kuntoutus. Työpapereita 68
Työpaperi perustuu järjestelmällisiin katsausartikkeleihin alaselän, niskan, olkapään sekä polven ja lonkan tulesairauksien kuntoutuksesta. Julkaisuun on koottu tietoa kotimaisista ja kansainvälisistä näyttöön perustuvista kuntoutussuosituksista sekä kuntouttavan liikuntaharjoittelun annostelun perusteista. Näkökulmina ovat fyysinen aktiivisuus, terveysliikunta ja terapeuttinen harjoittelu.

Niemelä H. Yhteisvastuuta ja valinnanvapautta. Sairausvakuutus 50 vuotta. Erillisjulkaisu
Tutkimuksessa tarkastellaan, miten yhteiskunnalliset murrokset, poliittisten voimasuhteiden muutokset, puolueet ja etujärjestöt ovat vaikuttaneet sairausvakuutusjärjestelmän muotoutumiseen.

Härkäpää K. Kokemuksia ja näkemyksiä maahanmuuttajien suomen kielen taidon huomioon ottamisesta kuntoutus- ja työllistymispalveluissa. Työpapereita 67
Tutkimuksessa selvitettiin 60 palveluntoteuttajan kokemuksia suomen kielen taidon huomioon ottamisesta asiakastyössä. Tulokset viittaavat siihen, että maahanmuuttajataustaisten palvelujen käyttäjien suomen kielen osaamiseen, kielen oppimiseen ja kulttuuritaustan huomioon ottamiseen kiinnitetään palveluissa liian vähän huomiota.

Hirvilammi T, Laakso S, Lettenmeier M. Kohtuuden rajat? Yksin asuvien perusturvan saajien elintaso ja materiaalijalanjälki. Tutkimuksia 132
Tutkimuksessa tarkastellaan yksin asuvien perusturvan saajien elintasoa ja materiaalijalanjälkiä sekä hahmotellaan kohtuullisen elintason rajoja.

Salminen A-L, Karhula M, Häkkinen A. Tules-kurssien standardien kehittäminen. Suositukset standardiin. Työpapereita 66
Julkaisu on ensimmäinen Kelan vakiintuneen toiminnan, tässä tapauksessa Tules-kurssien, standardien kehittämiseksi toteutettu tutkimus. Tarkastelussa standardien kehittämisen tueksi nostetut suositukset saavat vahvistusta useamman näkökulman kautta.

3 ladatuinta tutkimusjulkaisua (11/2014–1/2015)

1. Ekholm E, Teittinen A. Vammaiset nuoret ja työntekijäkansalaisuus. Osallistumisen esteitä ja edellytyksiä. Tutkimuksia 133
Kelan rahoittamassa ja Kehitysvammaliitossa tehdyssä tutkimuksessa on tarkasteltu vammaisten nuorten aikuisten pääsyä työelämään, sen esteitä ja edellytyksiä. Tutkimuksen perusteella työllistymistä edistävät mm. hyvä koulutus, opintojen aikainen työharjoittelu ja muu työkokemus, nuorten oma rohkeus ja aktiivisuus sekä työllistymistä ja työntekoa tukevat palvelut, välittävät organisaatiot ja työhönvalmennus. Työllistymisen esteinä puolestaan ovat tietämättömyys, pelot ja ennakkoluulot.

2. Paltamaa J, Karhula M, Suomela-Markkanen T, Autti-Rämö I (toim.). Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Käytännön ja tutkimustiedon analyysistä suosituksiin vaikeavammaisten kuntoutuksen kehittämishankkeessa. Teemakirja
Kirjassa kuvataan kolmen diagnoosiryhmän (aivoverenkiertohäiriöt, multippeliskleroosi ja CP-oireyhtymä) avulla Kelan järjestämän vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen nykytilaa, arviointikäytäntöjä ja kehittämistarpeita sekä kuntoutustoimenpiteiden

3. Niemelä M, Saari J, toim. Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Teemakirja
Terveyteen ja talouteen liittyvät ongelmat kasautuvat yhä useammin samoille henkilöille. Tämä selviää sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamasta tutkimuksesta, joka toteutettiin Itä-Suomen yliopiston, Kelan ja Diakonia-ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Tutkijoiden mukaan erilaisilla sosiaalipoliittisilla toimenpiteillä voidaan kuitenkin merkittävästi vaikuttaa huono-osaisten tilanteeseen.

TILAUKSET

Suurin osa julkaisuista (pdf) on ladattavissa ilmaiseksi internetsivuilta www.kela.fi.
Tutkimusjulkaisut puh. 020 634 1947, julkaisut@kela.fi
Tilastojulkaisut: puh. 020 634 1502, tilastot@kela.fi
Hinnat eivät sisällä lähetyskuluja.

Perustoimeentulotukea Kelasta 2017

Hallitus on esittänyt eduskunnalle, että perustoimeentulotuki siirretään Kelan tehtäväksi vuoden 2017 alusta.

Asiakkaalle uudistus merkitsee helpompaa asiointia, toteaa Anne Neimala.

MIKSI TUKI HALUTAAN SIIRTÄÄ KELAAN?

Muutoksen taustalla on tarve vähentää kuntien tehtäviä ja velvoitteita. Valtakunnallisena toimijana Kela pystyy kuntia tehokkaammin huolehtimaan kansalaisten taloudellisesta turvasta.

Uudistuksella tavoitellaan myös sitä, että perustoimeentulotukea hakevat asiakkaat olisivat keskenään mahdollisimman yhdenvertaisessa asemassa. Tukeen ei pitäisi vaikuttaa se, missä Suomen kunnassa hakija asuu.

KUKA PERUSTOIMEENTULOTUEN RAHOITTAA?

Lakiesityksen mukaan rahoitusvastuu säilyisi nykyisellään. Valtio ja kunnat vastaavat puoliksi perustoimeentulotuen menoista. Vuonna 2013 toimeentulotukea sai 245 765 kotitaloutta. Toimeentulotuen bruttokustannukset olivat 736,3 milj. euroa. Tästä summasta 655,7 milj. euroa eli 89,5 % oli perustoimeentulotuen menoja.

Toimeentulotuen saajien määrä on kasvanut. Määrä todennäköisesti lisääntyy edelleen, kun maksaja on Kela, sillä asiakkaiden voi olla helpompi hakea tukea Kelasta. Nykyisin kaikki tukeen oikeutetut eivät ole hakeneet sitä. Alikäytön suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida.

Lakiesityksen tavoitteena ei ole muuttaa toimeentulotuen tasoa eikä tuen myöntämisperusteita. Tuki myönnetään uudistuksen jälkeenkin hakemuksen perusteella. Se on viimesijainen etuus, jota voi saada, jos muita tuloja ei ole riittävästi.

MITEN KELAN JA KUNTIEN SUJUVA YHTEISTYÖ VARMISTETAAN?

Lakiesitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun apuna on ollut työryhmä, jossa on ollut mukana edustajia myös Kuntaliitosta ja Kelasta.

Muutos suunnitellaan toteutettavaksi tiiviissä yhteistyössä kuntien kanssa. Uudistuksen jälkeenkin kuntien sosiaalityöntekijät päättävät täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta, sillä nämä edellyttävät harkintaa. Kela selvittää palvelutilanteessa asiakkaan kokonaistilanteen ja varmistaa, että asiakkaat ohjataan sosiaalityön piiriin niiden perusteiden mukaan, joista Kela ja kunnat ovat yhdessä sopineet. Tarvitaan tiivistä yhteistyötä, kun tukea on toimeenpanemassa kaksi tahoa. Kokonaisuuden pitää toimia asiakkaalle mahdollisimman saumattomasti.

HYÖTYYKÖ ASIAKAS MUUTOKSESTA?

Asiakkaalle siirto merkitsee yhden luukun periaatetta ja nykyistä helpompaa asiointia. Valtaosa toimeentulotuen asiakkaista saa jo jotain Kelan etuutta: esimerkiksi 69,5 % heistä saa asumistukea ja 40,9 % työttömyysturvaa.

Kelassa on käytettävissä asiakkaiden tiedot useista kansallisista järjestelmistä, mikä tehostaa ja nopeuttaa käsittelyä sekä vähentää asiakkaan tarvetta esittää tulotietojaan hakemuksen yhteydessä. Samoin vähentyy tarve toimeentulotuen takaisinperintään.

Toimeentulotukihakemuksen ratkaisu pitää tehdä seitsemässä päivässä. Kelassa kyetään kiireelliseen toimeenpanoon ja voidaan myös tasata ruuhkahuippuja jakamalla työtä eri puolille Suomea.

SÄILYYKÖ HENKILÖKOHTAINEN KONTAKTI ASIAKKAISIIN?

Henkilökohtainen kontakti on tärkeä eteenkin ensimmäistä hakemusta tehtäessä. Kelalla on henkilökohtaista palvelua tarjolla yli 390 asiointipisteessä ympäri Suomen, ja asiakkaat voivat myös varata ajan Kelan palvelupisteeseen. Kela-asioita voi hoitaa kätevästi myös puhelimitse.

Jos tuki jatkuu pidempään, verkkoasiointia tarjotaan mahdollisuutena. Kelalla on erinomaisen toimivat verkkopalvelut. Nykyisin esimerkiksi jo noin puolet yleisen asumistuen hakemuksista tehdään verkossa.

MITEN KELASSA VALMISTAUDUTAAN SIIRTOON?

Perustoimeentulotuen siirto on valtava tehtävä. Suunnittelu oli välttämätöntä käynnistää jo ennen hallituksen esitystä, jotta voidaan sitoutua siirron aikatauluun ja saadaan asiakaspalvelu sekä ratkaisutyö sujuvasti käyntiin. Hakemusten käsittelyjärjestelmän rakentaminen on suurin urakka.

Kelan henkilökunta koulutetaan uuden etuuden käsittelyyn ja asiakaspalveluun. Kunnat ovat myös lupautuneet avustamaan koulutuksessa. Yhdenmukaiset menettelyohjeet ovat yksi Kelan vahvuuksista.

Kelalla on yhdessä Vantaan kaupungin kanssa käynnissä kokeilu toimeentulotuen palveluyhteistyöstä. Tulokset ovat lupaavia, ja niitä hyödynnetään siirron valmistelussa. ▪

Satu Kontiainen

Kysymyksiin vastasi etuusjohtaja **Anne Neimala** Kelasta.

"Pensionstillväxten borde vara större också under perioder då man sköter sina egna barn", säger Osmo Soininvaara.

Nödvändigt att se över den sociala tryggheten

Riksdagsledamöterna Osmo Soininvaara och Arja Juvonen anser att den sociala tryggheten bör stöda sysselsättningen. Hur skulle beslutsfattarna tackla utmaningarna inom den sociala tryggheten?

Riksdagsledamot **Osmo Soininvaara** anser att man i Finland betraktar entreprenörskap som samma typ av brott som arbetsvägran.

"Vardera bestraffas med karens", förklarar denna mångkampare inom den sociala tryggheten.

På problemet föreslår Soininvaara en enkel lösning som inte förutsätter någon totalreform av den sociala tryggheten. Det enda som behövs är att mindre inkomster som arbetslösa får utifrån företagsverksamhet behandlas på samma sätt som små löneinkomster.

För närvarande kan en arbetslös tjäna 300 euro per månad utan att förlora arbetslöshetsunderstödet.

"För den som startar eget kunde det skyddade beloppet uppgå till hela 500 euro. En del menar att det är fel att använda utkomstskyddet för arbetslösa som startpenning. Själv tycker jag att det vore mycket ändamålsenligt", säger Soininvaara.

Skäl att värna om de arbetslösa

"Arbetet är den grundpelare som håller människan på fötter", summerar riksdagsledamot **Arja Juvonen**.

Hon tycker att det vore skäl att bättre värna om de arbetslösa genast efter en uppsägning. Det borde finnas bättre metoder för att hantera chocken av att bli arbetslös. Juvonen anser att arbets- och näringsbyråerna åtminstone mer aktivt borde erbjuda arbetstillfällen och psykologtjänster.

En möjlighet att hantera arbetslösheten vore att skapa nya arbetstillfällen inom de assisterande omsorgsuppgifterna. Juvonen anser att de seniorer som behöver allra mest hjälp borde ha rätt till en personlig assistent på samma sätt som personer med funktionsnedsättning.

Den ekonomiska grundtryggheten delar åsikterna

Soininvaara anser att den ekonomiska grundtryggheten borde omfatta en månadsinkomst på cirka 500 euro, utöver vilken man kunde skaffa sig andra löne- eller företagarinkomster. Detta skulle hjälpa de mest lågavlönade löntagarna och dem som skrapar ihop små inkomster från flera källor.

"Inte innebär den ekonomiska grundtryggheten att man ska få pengar för att slå dank, vilket redan nu är möjligt. Ut-

komststödet kan minskas i viss mån, men inte förvägras helt och hållet – inte ens då en person nekar att ta emot erbjudet arbete", resonerar Soininvaara.

Juvonen ger försiktigt grönt ljus för partiell grundtrygghet. Den ekonomiska grundtryggheten kunde utgöra en grundplåt om den sporrar till arbete. Åtminstone företagarna behöver någon slags trygghet under tider då verksamheten löper trögt och inkomsterna är så gott som obefintliga.

Finslipning av pensionssystemet

Avbrott i den yrkesverksamma tiden avspeglar sig också i pensionen. En del av dem som sysselsätter sig själva betalar en så liten pensionsavgift som möjligt och tjänar därför inte in särskilt mycket arbetspension.

Enligt Osmo Soininvaara är den enda skillnaden mellan en löntagare och en företagare att företagaren ser pensionsavgiftens totala belopp. Löntagarna ser en del av avgiften i sina egna löneuppgifter, medan återstoden betalas av arbetsgivaren.

"För löntagare minskar pensionsförsäkringen lönebetalningsbufferten på samma sätt. Det kan inte vara så att löntagarna kompenserar den sociala tryggheten för företagarna", säger Soininvaara.

Juvonen skulle sänka pensionsavgifterna för dem som är över 55 år respektive under 30 år gamla. Avgiftssänkningen skulle kunna kompenseras genom att höja avgifterna för de åldersklasser som kan sysselsättas lättare.

Osmo Soininvaara föreslår två ändringar i pensionssystemet, som vardera anknyter till jämställdheten. Den första ändringen ansluter sig till hur egendomen fördelas vid skilsmässor. Vid en skilsmässa delas egendomen vanligen jämnt mellan makarna. Soininvaara anser att också pensionstillgångarna borde delas jämnt, vilket är fallet exempelvis i Tyskland.

Pensionstillväxten borde vara större också under perioder då man sköter sina egna barn. Detta skulle stärka framför allt kvinnornas ställning, eftersom det alltjämt är kvinnorna som överlägset oftare än män tar ut vårdledighet.

"Det är motsägelsefyllt att man inte får ett ordentligt pensionsskydd för att fostra nästa betalargeneration", anför Soininvaara. ▪

Hanna Moilanen
ÖVERSÄTTNING KURT KAVANDER

Ensam måste vara stark

Många företagare upplever den sociala tryggheten som något främmande och avlägset. Mitt i den arbetsfyllda vardagen glömmer man ofta bort att reda ut sina egna rättigheter.

Det finns cirka 300 000 företag i Finland. Av dem är uppskattningsvis 170 000 enpersonsföretag, och det är denna typ av företag som relativt sett har ökat allra mest under de senaste åren. Många ensamföretagares inkomstnivå är låg jämfört med löntagarnas medelinkomster.

I Billnäs i Karis klingar verkstadshammaren när smedmästare **Sami Ryhänen**, 27, smider ett gångjärnsblad till en dörr som är under arbete.

"Jag vet inte ens vad den sociala tryggheten för företagare innebär. Jag betalar den minsta obligatoriska pensionsavgiften", säger Ryhänen. Han har arbetat som företagare i fem år.

För den som betalar den minsta obligatoriska FöPL-avgiften innebär det att pensionen inte ens efter 40 års arbete når upp till garantipensionsnivån på knappt 750 euro per månad. Då kan företagaren ha rätt till folkpension. Om företagarpensionen och folkpensionen inte ens sammanräknat når upp till garantipensionsbeloppet betalar staten skillnaden i form av garantipension.

Små pensioner att vänta

Ett drygt stenkast från verkstaden, på andra sidan vägen, sitter arkitekten **Kati Juola-Alanen**, 45, invid en stor datorskärm och besvarar meddelanden från sina kunder. En eld sprakar i kaminen.

Efter en pappersgenomgång visar det sig att Juola-Alanen har fastställt sin arbetsinkomst så att den överstiger minimibeloppet med god marginal, dvs. till cirka 17 000 euro per år. Det motsvarar en månadslön på cirka 1 400 euro. Pensionsavgifterna uppgår till över 4 000 euro per år.

Med det beloppet når Juola-Alanen upp till garantipensionen efter en företagarbana på 25 år. Om hon arbetar 40 år kommer hon upp till en månadspension på cirka 1 000 euro. Om hon vill ha en större pension måste hon fastställa en större pensionsavgift.

Enligt Statistikcentralens undersökning uppskattar hela 43 % av ensamföretagarna och andra som sysselsätter sig själva att de betalar för små pensionsavgifter.

"Man borde absolut sätta sig in i företagarnas sociala trygghet redan i början av företagsverksamheten. Mitt i vardagsbrådskan blir det inte av att reda ut sådant", resonerar Juola-Alanen.

Pensionsskyddet i fastigheter

Högre upp i sluttningen reser sig Byggnadsapotekets rödmålade byggnad. **Jari Ahlqvist** äger 30 % och hans levnadspartner **Anette Ringbom** 70 % av familjeföretaget. Inom pensionsförsäkringen innebär detta att endast Ringbom räknas som företagare. I händelse av arbetslöshet skulle dock vardera betraktas som företagare.

"Jag har tänkt som så att det i själva verket gäller att trygga pensionen på något annat sätt än genom pensionsförsäkringen. Vår avsikt är att sköta företagets fastigheter och att investera så att vi kan trygga pensionsdagarna med hjälp av tillgångarna", resonerar Ahlqvist.

Tack och lov för hälsan

I företagarkretsarna är det också vanligt att man arbetar in i det sista trots sviktande hälsa.

"Endast en gång har jag varit tvungen att ge kunderna återbud under en veckas tid. Följande vecka arbetade jag i stället desto mer", berättar frisören **Noora Hietala**, 27.

I sjukdomsfall är företagarnas självrisktid kortare än löntagarnas. Företagarna svarar själva för 1 + 3 sjukdagar, medan arbetstagarnas självrisktid är 1 + 9 dagar. Å andra sidan får anställda vanligen lön för sjukdomstiden. För företagare innebär sjukdom förlorad inkomst.

Dagpenningens storlek under arbetslöshetsperioder liksom sjuk- och familjeledigheter påverkas direkt av de avgifter som företagarna har betalat själva. ▪

Hanna Moilanen
ÖVERSÄTTNING KURT KAVANDER

”Om jag har problem, så nog har också FPA det!”

”Om jag hade vetat det här, så inte hade det varit värt att ta emot det här jobbet”, fräser en kund, som fått meddelande från FPA om att en förmån har betalats ut till för högt belopp. För förargligt många klarnar det först i efterhand hur ett tillfälligt arbete inverkar på sociala förmåner. I glädjen över att ha fått ett jobb glömmer man att kontrollera FPA-förmånerna, eller så anser man att någon sådan kontroll inte behövs. I synnerhet om personens ekonomiska situation inte ändras i någon betydande grad.

Vår socialskyddslagstiftning härstammar i huvudsak från en tid då anställningsförhållandena var fasta. Nu är jobben allt oftare tidsbestämda och på deltid, och hur länge de fortsätter är osäkert. Arbetslöshet, familje-, studie- och alterneringsledigheter orsakar avbrott i yrkeskarriären, men samtidigt får någon annan då ett korttidsjobb.

> De svåraste harvorna uppkommer, när kontrollbestämmelser står i konflikt med varandra.

Efter lågkonjunkturen på 1990-talet fördes diskussioner om hur det kan göras lättare att ta emot kortvariga arbeten genom att flitfällorna avlägsnas. Samma problem utreder man fortfarande genom att fundera över hur lönsamt och hur sporrande socialskyddet är. Å andra sidan har så här inför riksdagsvalet också diskussionen om grundinkomst och medborgarlön åter kommit i gång.

Vissa ändringar i lagstiftningen gör det lättare att jämka samman socialskyddet med sporadiska små inkomster. Från fjolåret har arbetslösa fått tjäna 300 euro i månaden utan att det har minskat på arbetslöshetsförmånen. Från ingången av 2015 har justeringen av det allmänna bostadsbidraget blivit mera flexibel.

Att arbetslivet är splittrat märks i FPA:s kundbetjäning. Rådgivningen i socialskyddsfrågor tar tid och kräver att effekterna av olika bestämmelser för ett flertal förmåner ska begrundas. I fjol begärde cirka 1 800 kunder varje dag per telefon råd för sin egen situation. Det var 23 % av alla telefonsamtal.

När en kund meddelar FPA att den egna livssituationen har förändrats kontrolleras kundens sociala förmåner. Om frågan behöver undersökas på förhand får kunden en tid för telefondiskussion eller för besök på byrån. De svåraste socialskyddshärvorna uppkommer, när kontrollbestämmelser som finns i olika lagar står i konflikt med varandra. När en förmån krävs tillbaka kan det trassla till familjens ekonomi för lång tid framöver. Kontroller som görs för sent leder till onödigt arbete också på FPA, och därför är det till fördel för alla om sådana kan undvikas.

De som befinner sig mitt uppe i utkomstsvårigheter har inte alltid resurser att sköta sina ärenden med myndigheterna. Kanske bördan att komma ihåg och att sköta om i sådana situationer kunde läggas på myndighetens axlar? En ung person uttryckte träffande sin önskan om samspel och delaktighet i behandlingen av det egna ärendet så här: ”Om jag har problem, så nog har då också myndigheterna problem.”

FPA har i sin betjäning vidtagit mått och steg för att minska på kundernas bördor. Om FPA märker att någon förmån behöver granskas tar FPA kontakt med kunden. Det kommer ett kontrollsamtal från FPA till exempel i sådana fall då FPA via befolkningsregistret har fått veta att ett barn har fötts. Myndigheternas gemensamma databanker och register underlättar kontrollerna. Vi eftersträvar inget sådant övervakningssamhälle som Orwell beskriver utan en ansvarsfull gemensam användning av information för kundernas bästa.

Pirjo Myyry
Chef för FPA:s kontaktcenter

Yrittäjä ja kirjailija Lenita Airisto valittiin Suomen Neidoksi vuonna 1954. Kapteeni Helge Halsti (kuvassa oikealla) avasi hänelle sotavammaisten maailmaa.

Amerikan kautta kotiin

"Kun olin 17-vuotias, Sotainvalidien Veljesliitto valitsi minut Suomen Neidoksi. Silloin, vuonna 1954, Suomi oli liian köyhä hankkiakseen kaikille sodassa vammautuneille apuvälineitä, kuten proteeseja. Suomen Neito -kilpailun avulla kerättiin rahaa sotainvalidien kuntoutukseen.

Sain palkinnoksi matkan Amerikkaan. Ennen lähtöä kapteeni **Helge Halsti,** itsekin sotainvalidi, vei minut tutustumaan sotainvalidien kuntoutukseen. Näin melkein ikäisiäni nuoria miehiä, jotka olivat menettäneet jalkansa, kätensä tai näkönsä. He kaikki halusivat palata mahdollisimman pian takaisin työhön ja tavalliseen elämään.

"Tämä on se hinta, joka maksettiin siitä, että sinä saat vapaasti liikkua ja lähteä maan rajojen ulkopuolelle", Halsti sanoi minulle.

Palkintomatka Amerikkaan muutti lopulta elämäni. Näin siellä yrittäjyyttä ja kuulin, miten amerikkalaiset arvostivat Suomen rintamamiesten ja rintamanaisten rohkeutta talvi- ja jatkosodassa.

Olisin voinut jäädä Yhdysvaltoihin ja opiskella siellä yliopistossa. Muistin kuitenkin Helge Halstin sanat ja päätin palata Suomeen. Halusin antaa oman työpanokseni Suomen talouden kasvuun."

Lenita Airisto

Seuraa Kelaa sosiaalisessa mediassa
Löydät meidät monista eri kanavista

Facebook

lapsiperheille ja opiskelijoille
www.facebook.com/kelakerttu
www.facebook.com/opintotuki

Kysy Kelasta -palsta

Kela-Kerttu neuvoo asiakkaita lapsiperheiden etuuksissa
ja opintotuen keskustelupalstalla opastavat Kelan opintotukiasiantuntijat
www.kela.fi/kysy-kelasta

Twitter

@Kelan_uutiset kertoo tuoreet uutiset Kelasta
@Kelantutkimus painottuu sosiaaliturvan tutkimustietoon
@Kelantilastot kertoo ajankohtaisen tilastotiedon sosiaaliturvan alalta
@Kelankuntoutus viestii uusimmat kuntoutusuutiset

Youtube

www.youtube.com/user/Kelakanava/

Slideshare

www.slideshare.net/kela-fpa
www.slideshare.net/kelantutkimus

Linkedin

työpaikkoja ja Kela-kuulumisia rekrytoinnin näkökulmasta
www.linkedin.com/kela

Blogit

www.kela.fi/tutkimusblogi

Kela|Fpa
Kelan viestintä, PL 450, 00101 Helsinki